

Arne Jensen

*Et virksomt liv med seje mål mod
arbejds miljø og arbejdsskader*

**Arne Jensen håndskriver sit livsbiografi ved det runde bord
i sin hyggelige stue**

Ved sådant blev det virksomme liv ved Arne Jensen

Tidligere medarbejder og sikkerhedsrepræsentant Arne Jensen ved Birn Jernstøberi i Holstebro, og bosat i Holstebro, er født 1926 i et lille husmandshjem nær Skave. På en levende måde, nedskriver han sit livsbiografi under temaet: Et virksomt liv med seje mål mod arbejdsmiljø og arbejdsskader.

Temabetegnelsen har Arne valgt ud fra den tid han har ofret sig for miljøforbedringer, for medarbejder på arbejdspladser ved industrielle virksomheder, som alle da talte om, uden at foretage sig noget.

Ligeledes har Arne som sikkerhedsrepræsentant på arbejdspladsen forelagt over 100 skadesanmeldelser for arbejdsskader forekommen på arbejdspladser, og igennem retslige sagsbehandlinger vundet dem alle til et beløb over 4,5 millioner kroner.

Kamp for retfærdigt arbejdsmiljø og sagsbehandling af arbejdsskader på virksomheder, er ikke nogen naturlig selvfølge, det er sager som medarbejderstab på virksomheder hele tiden skal værne om, da de ellers vil blive misligholdt og gå til grunde.

Forinden Arne Jensen blev ansat som medarbejder på Birn Jernstøberi, og her senere valgt som sikkerhedsrepræsentant, beretter han herved fra ungdomsårene over et par tjenestesteder ved landbruget, hvorved han fik bijob som lastvognschauffør for kørsel af mergel og brunkul, ligesom han beretter for et par øvrige korttidsansættelser ved bl.a. bageri, og bødker for samling af smørdritler.

Et af Arnes betydningsfulde foretagende forekom under tiden for værnepligtig militærtjeneste ved "Den Britiske Rhinarme" i Tyskland 1948-49. Herom fortæller han ved en fyldestgørende beretning over alvoren ved det liv som herved da forekom. Deltagelse ved militære anliggende udenfor landets grænser, forbliver på nethinden for livstid, siger Arne Jensen.

Ved Arne Jensens beskrevne livsbiografi, for hovedsagelig arbejdsmiljø og arbejdsskader, fremkommer herved stof til eftertanke, som enhver medarbejder på virksomheder kan være Arne Jensen taknemmelig for, at han har ofret en stor del af sit liv på medindflydelse af ordnede miljøtilstande på arbejdspladser.

Ansættelsestiden på Birn Jernstøberi, blev for Arne Jensen til godt 40 år, og hermed hans sidste arbejdsplads på arbejdsmarkedet, hvorefter han nyder sit otium, først som efterløner og senere som folkepensionist.

Arne Jensens livsbiografi er afskrevet efter Arnes originale manuskripter ved:

Chr. Østergaard Jensen, 2011

Sideindhold

Lynnedslag i Storkens hale.....	5
Arne Jensen født i Nr. Hesel, ved Skave.....	5
Arne hjælper til ved hjemmets forefaldende arbejde.....	5
Tredivernes krisetider for landbruget.....	6
Fik tjenesteplads i Østergaard i Naur.....	7
Fik tjenesteplads i Nygaard på Vester Bymark.....	8
Bliver lastvognschauffør 1945.....	9
Bliver støberiarbejder.....	10
Militærtjeneste	
Ved den britiske Rhinarmer i Tyskland 1948-49.....	12
Fra Sønderborg til Tyskland.....	15
Parade for den engelske general.....	16
Den store brigadeøvelse.....	20
Ny tid begynder efter endt militærtjeneste.....	22
Kommer til Birn Jernstøberi.....	23
Efterår 1949 ved sandkontrol.....	24
En tragisk ulykke.....	24
Vedr. ulykken skriver Holstebro Dagblad.....	25
T illærer mig kemiske benævnelser.....	26
Arbejdsskader.....	27
Miljøudvalg.....	28
Arbejdsskader efterfølges med retssager.....	31
Kursus på Svendborgskolen.....	31
Igen på Svendborgskolen.....	33
Indkaldes som vidne ved landsretten i Viborg.....	33
Bedriftsundhedstjensten.....	34
Lærer ikke pæklædte til kursusopgaver.....	36
En udfordring.....	39
Computeranalysering.....	39
Arbejdsmedicinsk undersøgelse.....	40
Seminar Svendborg Skolen.....	42
Farvel LO.....	44
S.I.D. møde med A.T.....	45
Overraskelsen.....	46

LYNNEDSLAG I STORKENS HALE

Arne Jensen født i Nr. Hesel, ved Skave 1926

Den 6. august 1926 var en lummer høstdag, med torden i horisonten.

I det forrige århundrede blev alle små børn bragt af storken, og en ordre på et drengebarn måtte jo efterkommes.

Transporten i det lumre vejr var anstrengende, samt torden lurende - kunne der godt opstå problemer. Pludselig slog lynet ned i storkens hale, så han var nød til at nødlande ved et lille husmandssted "Nr. Hesel" ved Skave.

Arne Jensen mellem sine forældre ved fødehjemmet "Nr. Hesel"

Hjælper til ved hjemmets forefaldende arbejde

De første 2-3 år husker jeg ikke meget om. Min storbror, der var 4 år ældre, passede mig formodentlig, da far arbejdede i tørvemosen om dagen, så det var mor der måtte passe bedriften i det daglige.

Da min storebror blev skolepligtig, var det mig som måtte tage over. Køerne var tøjret og måtte flyttes 3 gange om dagen, og ellers med mor i marken for at hakke roer og kartofler. Jeg blev ret dygtig til at hakke roer, hvilke medførte, at naboen gerne ville have hjælp af en knøs på knap 6 år. Det var skik, at man tog en times middagsøvn, så når mand og kone lagde sig, skulle knægte flytte ungkreatur der altid stod tøjret længst ude i marken.

Når så det var gjort og igen var vendt tilbage, var det igen bleven arbejdstid, og var ikke fyraften før kl.19,00. Lønnen husker jeg ikke, det var med at få noget at spise.

Efter maden var det dejligt at lægge sig på gulvet foran komfuret hvor det var lunt, efter et øjeblik ænsede man ikke noget før næste dags morgen.

I 1935 fik jeg en lillesøster, som kom til at betyde meget for mig som barnepige for hende, hvilket hun stadig gør, da vi er de to eneste som er tilbage af en søskendeflok på fire.

TREDIVERNES KRISETIDER FOR LANDBRUGET

De dårlige tider for landbruget i 30'erne, samt den katastrofe at min far mistede 3 heste i løbet af 13 måneder, var mere end ejendommen kunne bære, og derfor blev sat til salg, hvilket skete ret hurtig, så vi sidst i september flyttede til Skave.

Far kom til at harpe grus for Borbjerg kommune, med håndkraft til et beløb af 98 øre pr. time, indtil skovningen i Feldborg Statsskovdistrikt begyndte sidst på året.

Jeg fortsatte med at gå i Savstrup skole, beklageligvis, for her var undervisningen stadig forældet og gammeldags som stadig var med tavle og griffel, ligesom læreren overfor dem som forsynnede sig, tog sin nøgleknip i hånden og nøglering på fingeren, og dunkede eleven oven i hovedet hermed. Det skete også at øreflippen blev revet løs fra hovedet.

Ved efteråret i 1937, flyttede vi til Hogager, dette blev min bedring hvad skolegang angik. Her var undervisning langt foran og anderledes end hvad jeg var vant til, de to første måneder måtte jeg stå oppe ved katederet ved lærer Jensen, det var ydmygende, men sikker fremskridt.

Jeg gik ud af skolen den 1. april 1939. Et tjenesteforhold blev indgået på tiden til 1. november, og igen 1 år mere.

Den 1. november 1940 flyttede jeg til Holstebro, til ejendommen "Nyholm" beliggende på den jord hvorpå indkøbscentret Bilka nu ligger. Her var jeg i 2 år hvilket skyldes at min madmor var meget god ved mig.

Jeg var nu blevet 15 år, og de 12 tdl. og 6 køer var overkommelig, foruden at jeg om aftenen måtte hjælpe sønnen der var jævnaldrende med mig, og gik i mellemskolen i Holstebro, med hans regnestykker, også det blev klaret.

FIK TJENESTEPLADS I "ØSTERGAARD" I NAUR

Den 1. november flyttede jeg til "Østergaard" i Naur, her var det helt anderledes forhold. Vi var 2 karle og 1 tjenestepige. Forkarlen var 37 år og jeg var 16 år. Aftalen var, at mit arbejde var i kostalden med arbejdstid fra halv 5 morgen, til halv 7 aften. Det blev lidt af en overraskelse.

Forkarlen havde skinnebessår og kunne ikke gå i støvler, så det blev mig der måtte hente heste ved stalddøren kl. 7 om morgenen, og aflevere dem samme sted kl. 18,00 om aftenen, før jeg gik i kostalden og hjælpe færdig, før aftensmaden.

Manden selv var ikke særlig fair for maskiner, så det var altid mig der var bud efter, når elmotorer og maskiner skulle spændes sammen. Det skete enkelte gange at der opstod meningsforskelle mellem forkarlen og mig, det kan jeg godt forstå, det var ham der var forkarl, men en hvalp på 16 år der udførte arbejdet.

Det gik så nogenlunde indtil høst, da blev det mig der blev sat på selvbinde- ren, forkarlen og pigen måtte bruge hølé og rive for at tage det første skår om kornmarken. Høsten var overstået, kun det sidste læs rivning skulle i hus. Vi spiste aftensmad kl. 17,00, forkarlen og pigen kørte i marken efter det sidste læs. Manden og mig gik i laden for at tærse et læs rivning for at give plads til det sidste læs i køregangen. Manden forkede kornet ned til mig der stod ved tærskværket, arbejdet var sådan set hurtig overstået, vognen blev skubbet ud og der var nu plads til det sidste læs.

Manden og mig hjalp hinanden med at malke 14 køer, også det blev overstået. Jeg vidste at mand og kone skulle til fødselsdag hos naboen, derfor gik jeg op for at afløse pigen i marken for at hun kunne komme hjem til børnene. Da jeg kom nær sprang forkarlen på mig, råbte og skreg, nu havde jeg gået hjemme og dovnet siden spisetid, samt gav mig en ræk af forken.

Nu sagde jeg stop, ét var, at man skulle pukle de lange dage i høst, så oveni have klø. Jeg gik hjem til gården, her kom manden farende ud og stak mig 10 kroner for overarbejde i høst. Jeg var fast besluttet for at løbe af pladsen, men manden fik mig overtalt til at koge lidt ned. Han havde set optrinet fra køk- kenvinduet, og lovede det ikke skete mere.

Da jeg var falden lidt til ro gik jeg ind og læste lidt i avisen. Forkarlen og pi- gen kom hjem fra marken, og hvad der så skete ved jeg ikke, men da jeg gik i seng sad forkarlen på sine knæ, han var stærk kristelig indstillet og bad til Gud.

Frem over kom han til at følge hestene, uanset om han kunne gå i støvler el- ler ej, resten af året gik gnidningsløst.

FIK TJENESTEPLADS I "NYGAARD" PÅ VESTER BYMARK

Den 1. november 1943 flyttede jeg til "Nygaard" på Vester Bymark. Ejendommen var desværre nedbrændt i efteråret, så det var under intermiste forhold det første halve år. Der var stor avl af læggekartofler til eksport, der skulle kontrolleres i marken flere gange i sommerens løb.

Der blev ansat en karl mere, for vi skulle være murermester Karl Nielsen behjælpelig med opbygning af ejendommen. På grund af krigen var det vanskeligt at skaffe de nødvendige byggematerialer, da der skulle tilladelse til at købe alt. Det lykkedes at få opført kostald og lade inden høst, der forløb normalt.

Nu var det de avlede læggekartofler der skulle bjerges, opsamling med håndkraft og lagt i kule på marken for at tørre, og blive fri for de sidste jordrester før de blev hjemkørt til et kartoffelhus under jorden, for lagring og senere sortering.

Så var det en søndag jeg fik bud fra min tidligere madmor i Måbjerg, at hun ville tale med mig.

Efter en tid henvendte jeg mig og fik der at vide, at de gerne ville ansætte mig fra 1. november 1944.

Jeg anede ikke at den ansættelse ville få stor betydning for mit liv fremover.

Krigen var kommen tæt på, sabotage af banen, indkvartering af tyske soldater, luftalarm ret tit, en aften i første halvdel af april blev der blæst luftalarm, jeg var ene hjemme, gik derfor ind for at læse lidt i avisen.

Da bankede det på døren, ind trådte en ret almindelig af udseende mand, der talte dårligt dansk og spurgte efter ejeren. Jeg søgte at forklare at jeg var ene hjemme. Der faldt lidt ro over manden.

Jeg bød manden en stol. Vi sad så og talte sammen, da kom det så frem at han var engelsk soldat og var netop kastet ned med faldskærm på vej til Aarhus, han havde ordre til at henvende sig på ejendommen, men kun for overnatning.

Ved midnat kom husbonden hjem, manden bad da om en madpakke til næste morgenen, efter en bås i kostalden til at sove i, lovede samtidig at være væk om morgenen. Kunne vi undvære nogle danske mønter og dansk tobak for tilfælde ved at blive han stoppet, var han jo en mand på vej til arbejde. Han fortalte at krigen ville slutte den 1. april, men blev altså den 5. maj.

Tre dage senere blev Aarhus ramt af en stor sabotageaktion.

BLIVER LASTVOGNSCHAUFFØR 1945

Husbond havde købt 2 hingste, en belgier og en jysk da heste var i høj kurs, var travlheden stor når der stadig skulle passes landbrug.

Hen på slutning af sommeren tog husbond til grænsen, for på auktion at købe en lastvogn med anhænger, af de tyske efterladenskaber. Der var indført en ordning med benzin til transport af brændsel, ikke i større mængde ganske vist.

Jeg begyndte med køreundervisning og bestod efter 7 timers køreundervisning. Så langt benzinrationen rakte var der to træk om dagen, med brændsel fra Ørnholm til Struer havn. Hen på efteråret var lejet i Ørnholm tømt for brunkul, men fjerkræslageriet i Esbjerg havde åbnet en ny leje i Gjelbjerg vest for Brande, med transport til Vejle havn. Jeg boede hos et ungt ægtepar med 1 barn i landsbyen Hjortsballe, der hvor vejen da gik fra hovedvejen mod Give. Det blev streng frost så Vejlefjord lukkede for sejlads.

I løbet af kort tid kom der så meget brunkul til havnen at det væltede plankeværk og lignende, at det flød ud i havnebassinnet. Herlevsen, boede i Brande, der fik vi så besked om at der så skulle køres mergel ud til landmændene. Et var at arbejde med brunkul, men mergel var dødens pølse. Tung og hård at brække løs, før det kunne læsses på vogne, og senere aflæsses med håndkraft. Jeg var slet ikke ked af at benzintildelingen var nær brugt op, så kursen blev sat mod Holstebro, så slap jeg også for stegt flæsk 6 gange om ugen. Det var dengang, men jeg overlevede da.

Der gik vel et par måneder så blev lejet i Sønder Resen åbnet med transport til Skive havn. Jeg spiste hos et ældre ægtepar, her var maden god, men sovepladsen var i halm, i laden. Der gik ikke lang tid, Skive havn var ikke baseret på så store godsmængde, så her væltede plankeværket også, så var det slut.

Dæk på lastvognen var nedslidte, derfor tog man dækkene fra anhængerens for at kunne køre. Turen gik atter til Holstebro.

Tørvesæsonen ville starte om kort tid, så det passede fint til forårsarbejdet i marken. Det blev til mange læs tørv fra Hvidmose til jernbanevogne i Holstebro, men hen i august ebbede det også ud.

Bilen skulle en tur på værksted, som passede vældig godt sammen med høsten.

I august havde jeg nogle dages ferie som gjorde, at det nu kunne være nok med alt det slæberi med en løn som tjenestekarl, for det kostede at leve ude. Jeg forlangte derfor lønforhøjelse, som selvfølgelig blev afvist, det var der ikke råd til. Nu sagde jeg stop, jeg havde netop fået tilkendt et job som bagerikar for en kort periode.

Det var oprindeligt bageriet i Lemvig der bagte brød til flygtningelejren i Rom, ved Lemvig, der skulle have en ny ovn installeret, hvor i mellemtiden brødet skulle bages i Holstebro. Jeg fik jobbet og det var så min begyndelse som lønarbejder.

Da bageriet i Lemvig igen var køreklar, stoppede jobbet i Holstebro. Ejeren i Holstebro købte købmandsforretningen i Agerfeld, hvor jeg her skulle gøre rent og feje, samt sende de tomme melsække til Rindsholm mølle, derefter var det slut.

Vi var nu nået ind i september 1946. det var en søndag hvor min kammerat Vagn Åge, min fætter Niels og mig gik ned i anlæget hvor der var amtsarbejderstævne, med masser af gøgl. Der var så en tombolamand der lokkede med masser af gevinster, fem numre for to kroner. Den eneste der fik gevinst var mig, som var en pose konfekt, jeg anede ikke at det blev min skæbne.

Vi gik videre på festpladsen, hvor vi så træffer Vagn Åges søster, min kusine Lis og så en tredje pige som ingen af os kendte. Nu rev jeg hul på posen med konfetti og ville kaste en håndfuld på de to første piger, men de bad sig så minderlig fri, den tredje pige som så bister ud klædt i en matroskjole, med en lille dyb halsudskæring. Så skal du have det og kastede det i udskæringen. Smak, sagde det ganske højlydt. Vi stod og måbede begge to, jeg, fordi det var helt uventet, og for pigen ganske uventet for at ramme så hårdt.

Den ukendte pige blev min kone, vi blev gift den 24. maj 1950 og var gift i 50 år, på nær 6 uger. Mor blev 72 år gammel.

BLIVER STØBERIARBEJDER

En af de sidste dage i september 1946 begyndte jeg som støberiarbejder. Lønnen var 1.03 kr. pr time, ved 48 timers arbejdsuge. Jeg blev meldt ind i fagforeningen, og så med en vis stolthed på den fine røde bog, med erindring om min far der havde sagt, din sygekasse og din fagforening skal du altid holde i orden, så er du aldrig ene. Det var ligesom at interessen for fagligt arbejde var bleven større.

Efter en tid kunne man rejse et lønkrav om 5 øre mere i timen, hvis det blev afslået kunne man igennem fagforeningen rejse krav om fagretsforhandling med arbejdsgiveren. Andre ting kunne også forhandles, en sag om at vi stadig kørte trillebør med jernhjul holdt hårdt, før det blev med gummihjul.

Der var også et spørgsmål om overenskomster. I jernindustriens overenskomst var der ret til at kræve løntillæg i overenskomstperioden, medens der for bygge og anlæg var de generelle tillæg der var givet ved overenskomtfornyelsen som var de gældende for hele perioden.

Der var også et spørgsmål om weekend som var et stærkt ønske. Man forsøgte med 9 timer og 36 minutter, en ordning som ikke var ønskelig for nogen af parterne. Man forsøgte en ordning med at begynde kl. 5,00 fredag morgen og så arbejde igennem med ½ times spisepause til kl 13,30.

Nogle sov over om morgenene og kom ikke på arbejde. En ordning som heller ikke var brugbar.

Det stod klart at en brugbar weekend ordning krævede en arbejdstidsforkortelse.

1948 oprandt og man måtte nøjes med små forbedringer som blev forhandlet på plads, men interessen for faglige møder og generalforsamling var vagt i bondeknolden.

MILITÆRTJENSTE

Ved "Den Britiske Rhinarme" i Tyskland 1948-49

Arne Jensen

Bliver indkaldt til militærtjeneste

Den 11. maj 1948 var det kongen der kaldte. Haderslev kaserne kl. 12,00.

Humøret var højt da vi tog fra Holstebro over Esbjerg til Kolding hvor vi skiftede sydpå, til Vojens. Vi havde aftalt at ville se lidt på byen før vi meldte os på kasernen. Da vi steg af toget i Vojens var denne i både for og bag, bevogtet af militærpolitiet, som drev os op i nogle kreaturvogne som holdt lige overfor, døren blev lukket op og skoddet udvendig. Der var ikke en som sagde noget.

Da vi kom til Haderslev gentog det samme sig, men nu var det militærfolk der førte os i gåsegang op til kasernen, ca. 700 mand.

Navneopråb og henvisning til de forskellige kompagnier var ret hurtig overstået, spisebestik udleveret og ført i hold til spising af gule ærter med flæsk og medisterpølse.

1 og 2 kompagni skulle først iklædes uniform og hvad der tilhørte, da de samme eftermiddag skulle forlægges til Sønderborg.

Stabskompagniets 3 kompagni, som jeg tilhørte, blev indkvarteret på Laurits Scousgades skole, 4 kompagni på kasernen og 5 kompagni i barakker på ekserserpladsen. Vi blev alle 3 kompagnier engelsk udrustet.

Under morgenparaden dagen efter blev vi orienteret over at uddannelsen ville blive forceret sommeren igennem, for først i oktober skulle vi indgå som et kontingent i Den Britiske Rhinarme i besættelse af Tyskland. Meget var sikkert forberedt på forhånd. Jeg blev gaflet straks, som den eneste med førerbevis ud af 140 mand, samt en journalist og en speditør fik vi at vide, at når den første del af uddannelsen var gennemført, og jeg havde fået mit militærførerbevis, ville vi blive overført til staben i Sønderborg, tilhørende 1. kompagni. I den overskydende tid hvor staben ikke havde brug for os skulle tjenesten foregå hos 1. kompagni.

Den første tid blev til mange ture op og ned ad skrænterne ved Hørup Hav ned mod Flensborg fjord, samt skydning, melding, eksersits og andre ting som hører med til uddannelsen.

En episode først i august skal nævnes

Vi var på øvelsespladsen hvor sergentskolen havde kørt med tunge køretøjer der lavede dybe spor i lerjorden, som efter et kraftigt tordenvejr var fyldt med vand, fik næstkommanderende pludselig den ide, at der her skulle kravles igennem. Mange forsøgte at undgå at blive våde og mudret. Stil op på 3 geleder sagde han, og gik hen langs geledet. Nå I er finere end mig, der var tilsølet af mudder og ler. Om igen mine herrer, og nu stod han selv og holdt øje, dem som ikke rigtig ville ned fik en støvle i ryggen. Det var jo sommer og varmt, men hvor så vi ud.

Vi marcherede hjemad og plejede altid at gå langs havnen, men i dag førte han os op gennem byens hovedgade og strøget. Befolkningen grinede af os, så meget at vi også selv kunne se noget af det sjove. Vi fik aldrig nogen forklaring af næstkommanderende.

Nu stod den på vask og rengøring.

De afsluttende skydninger, fægtningskydninger i Borris, omgrupperinger til speciale såsom radio, morter, rekylgeværer, ordenstjenester, befalingsmandselever frasorteret, samt dem til forsyningstropperne på Bornholm.

I første halvdel af september var efterårsmanøvre på Djursland, med kongerevy. Bataljonskontoret oprettet på mejeriet i Rønde, med mit kvarter i huset

ved siden af, med springmadras og vaskefaciliteter på værelset, og husets frue stod op om morgenen i nattetøj, for at lave morgenmad til mig.

Min opgave var ordinanstjeneste for bataljonskontoret og ud til de områder hvor de forskellige kompagnier var indkvarteret. En befalingsmand skulle en dag køres i en eller anden ærinde ud til en enhed længere ude på Mols. På hjemvejen kom vi forbi en skilt der viste vej til Kalø Slotsruin, der ligger på en ø ude i vandet. Det skal vi se, sagde han, og tog turen over dæmningen frem og tilbage.

En aften blev jeg sendt afsted med en meddelelse til general Gørtz, der havde hovedkvarter på godset Kalø. Ind ad hoveddøren, ind i forhallen og videre frem, bankede på militær maner på døren og trådte ind i jagtstuen, hvor straks kom stuepigen. Træffer jeg general Gøtz, et øjeblik sagde hun og forsvandt.

Generalen kom straks til. En meddelelse fra 18 bataljon til generalen. Tak, sagde han. Kræves der svar med tilbage. Nej Hr general. Tak, trød af. Et skridt tilbage, honør og baglæns ud af døren.

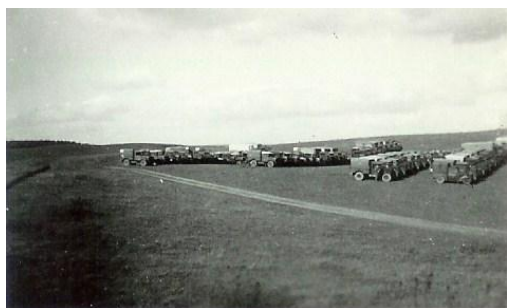
Efterårsmanøvren var slut, nu maglede bare kongerevyen, den skulle foregå på Tirstrup Flyveplads med opmarch senest kl. 11,00. Kongen og general holdt en kort tale, skred derefter fronten af i en kanontraktor, frem og tilbage langs gelederne, så var det slut og de forskellige enheder kunne sætte kursen hjemad.

Jeg havde da fuld og fast troet på at overofficianten og jeg skulle indgå i opstillingen på flyvepladsen, men nej, det gider jeg ikke, nu kører vi og blander os med publikum, og når festen er forbi, finder du de enheder der skal til Sønderborg, bataljonskontoret var pakket med og ombord i køretøjet. Jeg så ikke mere overofficianten, han var på kontoret da jeg kom til Sønderborg, han har formentlig taget en taxa fra Tirstrup til Århus, og derefter tog.

Fra Sønderborg til Tyskland

Nu gjalt det eftersyn og klargøring af udrustning og materiel, inden afrejsen til Tyskland. Alt rullende materiel skulle samles i Søgård den 5. oktober. Der blev givet en forlænget orlov i den sidste weekend i september.

Inden vi tog afsted blev vi vaksineret mod tyfus, som gav feber og kuldegysninger, samt utilpashed, men vi havde jo orlov så vi havde jo tid til at ligge i sengen.

5. oktober 1948

Den 5. oktober blev alle med det rul-lende materiel forlagt til Søgård, ind-ordnet i kollonne, klar til afgang dagen efter. Vi fik vores aftensmad og skulle smøre en madpakke til dagen efter.

Kl. 8,00 blev der afgivet ordre med af-gang til Tyskland, for at indgå i den Britiske Rhinarme, som en del af besæt-telsen af Tyskland.

Flensborg var jo erklæret for åben by, så det var først efter Kilerkanalen man så spor af krigen, det blev værre eftersom vi kom frem.

Forstaden til Hamborg var meget beskadiget og gaderne var kun ryddet i et spor. Overalt kom børnene og tiggede drops og chokolade, men måtte skuffe dem, da vi ikke selv havde disse ting til rådighed. Langt om længe nåede vi frem til en ramponeret engelsk kaserne hvor vi skulle overnatte. Vi blev be-spist med koldt bord med franskbrød og jordnøddesmør, en slags smørepå-læg til det engelske the med mælkepulver i. Må vi be om den danske kost-forplejning.

Morgenmaden og den madpakke der skulle smøres var langt fra nogen ople-velse.

Da vi forlod kasernen kørte vi forbi havneområdet, her var alt skudt i grus.

Langt om længe kom vi ud på betonvejen til Bremen, som for det meste kun var farbar i et spor med masser af ødelagte broer.

**6. oktober 1948
ved hvil før Hamborg**

Vi holdt hvil kort før Bremen, hvor der var tid til at spise den medbragte madpakke fra Hamborg. Vi passere-de Bremen i yderområdet, her var vejen også ryddet i et spor.

Den næste by var Delmenhorst, vi-dere ad vejen mod Oldenburg. Der blev gjort holdt, for den sidste trediedel af kollonen skulle skilles fra og køre mod kasernen i denne by.

Nu gik kursen mod Wilhelmshafen, hvor vi kort før drejede mod Jever, hvor der igen blev gjort holdt, for at den midterste del af kollisionen kunne fortsætte mod Aurich, en by på spidsen af kysten mod Tyske Bugt.

Alt var i forvejen planlagt hvor vi skulle indkvarteres, så det gik hurtigt. Vognene blev kørt i garage, derefter hjem til vores kvarter for at blive vasket og soigneret før vi gik i kostforplejningen for at få et måltid godt dansk mad.

8. oktober 1948

Parade for den engelske general

Dagen efter var der parade for den engelske general som vi var underlagt, han udtalte nogle berigende ord, hvorefter han forsvandt. Derefter orientering om vagttjeneste med 92 mand pr døgn, samt en masse formalier om hverdagen fremover.

Jeg skulle være til rådighed for staben hele tiden og derfor fast afgivet til bataljonens autoværksted, med ansvar for rensesvæske, tvist, destilleret vand, batterier og lignende, samt gå til hånd på værkstedet, fra kl. 8,00 til 12,00 og igen fra kl. 14,00 til 16,00, en loppetjans i første omgang.

Nu var det hverdag med vagttjeneste 1 døgn om ugen, samt mindre øretæver i marken for at træne og lære de specialgrupper der var til rådighed til formatering af en brigade.

Sidst i november og først i december havde vi den første øvelse ved fuld styrke med overnatning i det fri, med bivouak som det kaldes. Min opgave var at skaffe morgenmad til de 11 befalingsmænd der skulle møde ved staben til briefing, en kort instruktion med oversigt over handlingsforløb over forestående øvelse.

Morgenmaden blev skaffet til mig selv samtidig. Befalingsmændene spiste først, hvorefter jeg gik hen til vognen for at få min morgenmad. "Nå der er nok en der stjæler mad" råbte min tidligere Kaptajn. "Nej hr Kaptajn det er ikke sandt", faldt svaret prompte. Kaptajnen kom hen mod mig, men før han fik sagt noget, trådte oberstløjtnat Rasmussen hen foran os to med en "giv agt" med front mod kaptaj Matzen, og gav ham jordens største skideballe, i alle de andre befalingsmænds påhør. Han sluttede med en træd ind. Jeg gik hen og spiste færdig, ryddede op og fortsatte min daglige tjeneste.¹⁴ dage efter blev kaptajn Matzen forflyttet til lejrkommandoet i Boris.

Under hele øvelsen skulle jeg være til rådighed for lægen, hvor vi i løbet af dagen blev beordret til at være på bestemte punkter, eftersom øvelsen skred frem.

En nat kom lægen med en soldat der havde fået et epileptisk anfald, han blev anbragt i vognen hvor jeg skulle holde vagt, og i påkomne tilfælde tilkalde lægen, der skete heldigvis ikke mere.

Om morgenen var der besvær med at starte vognene når de havde kørt og været varme når de parkerede for natten og temperaturen går under 0 grader, så trækker enhver væske sig sammen, også benzinen og dermed trækker luft ind i benzintilførslen.

Oberstløjtnanten viste jo godt at jeg i det daglige var på motorværkstedet, så derfor, kaldte han altid 34, start vognen eller andet køretøj, det var såre simpelt, ind under motorhjelm, af med luftfiltret, en hånd over indsugningen, starte motoren og lad den suge luftlommen ud af benzintilførslen, på med luftfiltret og videre til den næste.

Efter hjemkomsten skulle køretøjer og udrustning bringes i orden, dog blev fastsat en dags øvelse for træne forsyningstjensten i færdsel og kørsel i bløde sumpede områder omkring Ems-Jade kanalen.

Inde midt i en landsby var et mejeri hvor arbejdet var i fuld gang hvorfor sidste halvdel af kolumnen måtte stoppe, første halvdel fortsatte og svingede til højre ud mod kysten. Anden halvdel kørte efter stoppet videre, men vejen lige ud, med forøget hastighed for at nå første del. Sikken ballade der blev, efter at kolumnen igen var samlet. Øvelsen fortsatte med fremrykning i terrænet, og for at fjenden ikke kunne se os, besluttede ledelsen at der skulle lægges røg ud. Herunder må der være en som har elleveret morteren for meget, så røggranaten faldt for tæt ved og gik gennem taget på et hus, hvor røgen væltede ud under taget, og Fraulain Hannelore kom løbende, skrigende ud. Røggranaten blev fisket ud uden nævneværdig skade på tagsten. Ved gennemgang af øvelsens resultat overfor befalingsmanden, er det sikkert ikke

pæne ord der er sagt, men hvor skulle man placere ansvaret, for en uheldig dag.

Orlov marts 1949

Tiden var nu så langt fremskreden at det første hold skulle hjem til Danmark på en uges orlov. Afrejsen fra Jever ved 18 tiden med ankomst til Fredericia ved 8 tiden om morgenen, og derfra spredt for alle vinde.

Tilbagereisen på samme måde, møde i Fredericia ved 18 tiden, ankomst til Jever om morgenen.

Den periode blev en travl tid for mig. En tur med Folk og Værn kvinder til Hanoffer for skiferie til Schweiz, en heldagstur, for straks efter hjemkomsten gør vogn og en selv klar til næste tur.

Der var nogle befalingsmænd af højere rang, der ikke ville rejse med orlovstoget, men foretog nordekspressen fra Le Havre til København, med afgang fra Bremen kl. 10,30 om formiddagen mod København, retur igen til Bremen kl. 23,00 om aftenen. Ofte skulle der ventes fra formiddagen til aftenen. I Bremen var der kort ophold formentlig fordi lokomotivet fik tilført vand og olie.

Nogle passagerer foretrak at strække benene udenfor og der traf en lyshåret dansk soldat, var der en del der lige ville hilse et øjeblik.

Mishagsytringer kunne også forekomme, når man bar den overordnede bagage hen ad peronen og ud. Nu var det 105 km. ad dårlige veje, ind imellem belagt med glatte skiffer sten. Bataljons regnskabsfører til centrallageret i Heidi Müller for kontrol, han var flink at køre med, det gav altid 20 cigaretter og en plade chokolade.

En eftermiddag blev jeg kaldt ind til officianten på værkstedskontoret, han havde givet tilladelse til nogle sergenter og Fova kvinder måtte få en vogn til Oldenburg, men havde betinget sig at hjemkørsel fandt sted senest kl. 2,00. Jeg skulle være klar kl. 18,00.

Først til en engelsk pop, hvor jeg af segent Hedegaard som var fra mit kompagni, og således min overordnede. Efter en halvanden times tid væltede det ind i bilen med personale der talte både engelsk og tysk, så kom Hedegaard og gav besked på at køre til hotellet nede i byen. Jeg spurgte ham om alle de

andre mennesker i vognen, fortalte ham at det var et dansk militærkøretøj, beregnet til transport af dansk personel. Han blev omgående sur og spurgte om jeg nægtede at køre, for så ringede han omgående til militærpolitiet. Jeg valgte at køre forsamlingen til hotellet, med frygt for det ville give problemer senere.

Aftenen var jo stadig ung, men at sidde og vente i bilen til kl.2, var ikke særlig spændende.

Jeg kørte ud til kasernen i Oldenburg, parkerede vognen og gik ind i en blok hvor jeg af blokvagten fik lov til at ligge på gulvet under slagbænken, og bad ham forandrigt at jeg blev vækket ca 20 minutter i 2.

Jeg kørte ned til hotellet hvor jeg traf Hedegaard og meldte, at vognen nu kører hjemad. Hedegaard lovede, at han nok skulle få dem samlet, men kun en enkelt af FOVA kvinderne kom stille ind i vognen, de andre så man ikke noget til, kun efter kort tid kom en englænder og kravlede op til kvinden, der blev noget tumult bag i vognen, for damen havde nok ikke samme synspunkter som ham, hvorefter han gik.

Pludselig opdagede kvinden at armbånduret var væk, hun gik ind på hotellet, da der blev ringet efter militærpolitiet, den første de tog fat på var jo mig. Jeg måtte redegøre for hvorfra jeg kom, fra kørekort, personkort, våben, ammunition, min foresatte, om vognen var legal, hvor jeg havde opholdt mig hele aftenen og lignende, det skal dertil siges at politimanden var meget flink, men hjemkørslen var udsat til ubestemt tid. Politiet var senere behjælpelig med at få personerne samlet efter afhøringerne.

Da de var kommen om bord kom politimanden og gav mig en klap på skulderen, kør nu forsigtig og pludselig var de væk. Men jeg sad med en følelse af at blive overvåget hele vejen hjem. Dagen efter blev jeg kaldt ind til officianten for motorkontoret for at afgive en forklaring, jeg havde mere den følelse at det var politiet der skulle have min forklaring bekræftet.

Jeg hørte ikke mere til sagen, men ingen fik nogen vogn mere.

Ved en anden tur fik jeg ordre på at hente kongelig kammersanger Henry Skjær i Bremen, i oberstens vogn, men før jeg kørte fra Oldenburg skulle jeg kontakte militærpolitiet. Nå er det dig som kommer. Vi har sendt en vogn som du vil møde på vejen til Bremen, stop den op - og få kammersangeren ombord i din bil og kør ham til Holger Danske i Jever. Hjem for at spise, derefter i udgangsuniform, køre oberstløjtnant Rasmussen og Ajudanten ud i hallen hvor festen blev afholdt, så ind og hente kammersangeren på hotellet og ud i hallen, bar hans oppakning ind og præsenterede ham for obersten.

Efter festen i hallen skulle den med højeste rang ind til fest i officersmessen, for mit vedkommende obersten, adjudanten og kammersangeren, og senere når festen var afsluttet her så køre kammersangeren ind til hotellet igen.

Vi var da en del chauffører som sad i en rum for sig, men det mærkelige var at de tyske servitricer hellere ville være inde hos os, festen sluttede kl. 2,00. kammersangeren til hotellet, hjem og slå gluggerne i.

Nu var det orloven der stod for døren, vidunderlig at tænke sig, en uge uden pligter af nogen art, kun at være i familiens favn.

Den store brigadeøvelse

Efter tilbagekomsten var det forberedelse til den store brigadeøvelse med forelægnings til Padderborn, en træningslejr, hvori indgik skarpskydning med alle våbenarter. Transporten foregik med tog, hele natten, først ved middagstid aflæsning og indkvartering overstået.

Den første dag gik med information og orientering om den forestående øvelse. Alt skulle jo gerne fungere perfekt, ligeledes samarbejdet mellem de involverede militære enheder. Nu var det befalingsmændene der skulle bestå prøven.

At bringe en hel brigade i stilling og kampklar, kræver en strategi af officererne, for de meniges vedkommende går det meste af tiden med at vente. Forplejningen var feltrationer som godt kunne være bedre, men ind imellem besøg af en kaffevogn.

Efter et par dage skulle brigaden endelig være kampklar. Endelig kom ordren til at rykke ikke så få kilometer frem, i nattens mulm og mørke, uden lys og larm, og der afvente det endelige slag, morgenen efter. Målet var en nedlagt landsby, med kirketårn og gravsteder.

Da ordren om fremrykning kom, var det med tunge skyts først, senere mortar og håndvåben. Efter hold inde, rykker vi fortsat frem i terænet ind på Lyneburg Heide, hvor der blev gjort holdt. Brigaden stod overfor at blive angrebet af panserenheder, man skulle forlade køretøjer og andet materiel, og gå 100 til 150 meter frem, medens brigaden rekrividerede luftstøtte fra en luftbase 40 km. derfra. Efter ganske få minutter kom 2 jetjagere drønende bagfra, ud over det mål som skulle angribes, drejede af og forsvandt, for i lav højde at komme hen over os, samtidig affyredes en raket mod målet, steg stærk opad og drejede til højre. Et øjeblik efter kom den anden og foretog samme operation. Det opstillede mål var total væk, så nogen angreb af panserenheder blev det ikke til i denne omgang. Nu blev øvelsen afblæst og brigaden kunne efter ordnede forholde vende tilbage til lejren.

Udsigten til nu at kan slappe af og få noget ordentligt menneskeføde varede kun kort. Jeg blev kaldt ind til officianten, 34 vær klar til at køre hjem til Jever i morgen kl. 8,00. vognen var jo ikke klargjort efter øvelsen, først skulle vognen tankes op, den engelske tankpasser var sur, tanken var lukket, men fik ham da overtalt så jeg fik min benzin, derefter vognvask og regøring. Den personlige udrustning fik også en kort eftersyn før det blev pakket for afrejse.

Turen hjemad var en prøvelse ad dårlige veje og omkørsler i en uendelighed, kørte kun forkert en gang, området var stærkt præget af krigen, især byen Bilefeild var hårdt ramt. Henad middag nærmede vi os Bremen, men kom til en lille by, Saga, med en stor anlagt parkeringsplads. Vi holder en lille hvil, sagde officianten. Midt i beplantningen var en stor portal vi gik ind igennem. Her var en militærkirkegård for de faldne ved Arnheim og Nijmegen, i tusindvis af hvide kors, udelukkende unge mennesker der ikke fik lov til at leve livet, på grund af gal mands værk, det føles som luften

suges ud af ens mellemgulv, ingen sagde noget. Turen gik videre, nu skulle Bremen passeres, så var det igen kendte veje.

Klokken ca. halv fire kørte vi ind ad hovedvagten i Jever. Vi skal have noget at spise og jeg blev taget med op i officiantmessen, hvor tjeneren skaffede os et godt måltid mad, og sidst en kop kaffe. Jeg kørte officianten til hans kvarter, bar hans pakkenelliker ind, satte vognen i garage, tog mit eget udrustning og gik til mit eget kvarter, der var ikke et menneske, kun en hessianmadras, af med jakke, støvler og bukser, jakken som hovedpude, rullede mig ind i tæpper og sov i stive 13 timer.

Efter hjemkomst stod det på vask og rengøring af såvel mennesker, udrusning og materiel. På værkstedet var der en del vogne som fik eftersyn og reparationer udført. Det var ellers stille og rolig, de fleste gik og glædede sig til den snarlige hjemrejse til Danmark.

Det blev til en del ture til Bremen. Alle fastansatte befalingsmænd skulle efter bataljonens hjemsendelse overgå til andre enheder, måske med forflyttelse til andre garnisoner. De værnepligtige befalingsmænd skulle jo hjemsendes som os andre. 18 bataljon ophørte simpelthen. Hjemrejse sidst i april, med overnatning på den engelske kaserne. Morgenen efter var kursen mod Kruså med et kort ophold ved grænsen for toldeftersyn. Kolonnen kørte videre til Søgård, her blev første og andet kompagni adskildt til Sønderborg. 3,4 og 5 kompagni til Haderslev, telegraftropperne til Fredericia.

Udover morgenparaden skete der ikke noget, kun den sædvanlige lægeundersøgelse for eventuelle skader eller sygdomme, samt vejning for at se om vi havde taget på i vægt.

Dagen efter blev jeg sendt til Haderslev med nogle og tyve soldater i en stor lastvogn, hvad de skulle i Haderslev, ved jeg ikke, men formentlig nogen skulle have nogen ekstra tjenstedage for en eller anden forseelse, og ikke hjemsendes sammen med os. Jeg kørte bag efter den store vogn, da det ca. 2 - 3 kilometer uden for Sønderborg, begyndte at ryge ret kraftig under vognen, det stod ret klart, at fjolset der kørte, ikke havde løsnet håndbremsen. Der var kun et at gøre, komme foran ham, hvis det kunne lade sig gøre for modkørende, det lykkedes og manden blev stoppet, fat i skumslukkeren og sprøjter på belægning omkring kardanakselen.

Den gik godt nok så sej, sagde føreren, men bremsebelægningen var brændt fuldstændig væk.

Da vi skulle videre ville den store vogn ikke starte. Vognen var tom for benzin, altså ikke tanket op før udkørsel. Jeg måtte så slæbe vognen fra 4 - 5 kilometer uden for Sønderborg og til Haderslev. Jeg afleverede forsamlingen til en eller anden befalingsmand, gik til motorkontoret og meldte skaden på den store vogn, for derefter bliver returneret til Sønderborg. Dagen efter var der igen afgang med vogn og udrustning for aflevering før hjemsendelse.

Det sidste der blev afleveret var spisebestik, derefter udbetaling af hjemsendelsespenge, som jeg tror beløb sig til 120 kr. samt soldaterbog.

Ved 10,30 tiden opstilling på ekserserpladsen. Oberstløjtnanten udtalte nogle berigende ord med tak for tjenesten. Overgav kommandoen til kaptajnen som gav denne kommando: Som civil tråd af.

NY TID BEGYNDER EFTER ENDT MILITÆRTJENSTE

Hjemsendelsespenge fra militærtjensten slap ret hurtig op, så det var nu med at finde noget arbejde. S.I.D. kunne anvise 4 dage på slagteriet, men det var nu ikke mig, begge mine arme blev betændte af saltlagen ved fremstilling af bacon.

En lørdag hvor jeg gik en tur i byen, traf jeg støbemester Aksel Jensen, er du kommen hjem spurgte han, mangler du arbejde, så bare kom.

Tilfældig manglede bødker Danielsen en mand til at lave smørdritler til Merjriet Fuglsang. Det var svært i begyndelsen, men var et rent og pænt arbejde, til ca. 2 kr. i timen. Hen på sommeren skete der det at en anden ung mand, ejerens svigesøn, der lavede trætønder til mælkekonceringsfabrikken, blev arbejdsløs, fordi fabrikken gik over til jerntromler. Så var det jo mig der blev arbejdsløs.

KOMMER TIL BIRN JERNSTØBERI

I efteråret 1949 var jeg igen på støberiet, men syntes nok at det her ikke rigtig havde nogen fremtid. Tiden var dog så langt fremskreden, at arbejdsmarkedet efterspurgte en mere kvalificeret arbejdskraft.

En dag på S.I.D. spurgte kassereren, om ikke jeg kunne tænke mig at gå på arbejdsteknisk skole, hos A.O.F. der startede her først i oktober. Jeg vovede springet, tilmeldte mig et kursus på 3 år i vinterperioden, med 3x3 timer pr. uge.

Forstander var arkitekt Hansen-Møller, og formand Hans Larsen, der mødte vel en snes op. Pensummet var dansk og regning, byggeri, jord og beton, samt en støberiline. En aften med dansk og regning på Danmarksgades Skole ved lærer Kastberg.

En aften med byggeri og hvad dertil hører, i kælderen under Sønderlandsskolen, med forskellige lærer, da det drejede sig om jordarbejde, forskalling, jernforbinding, betonblanding, kranarbejde, nivilering, og des lignende.

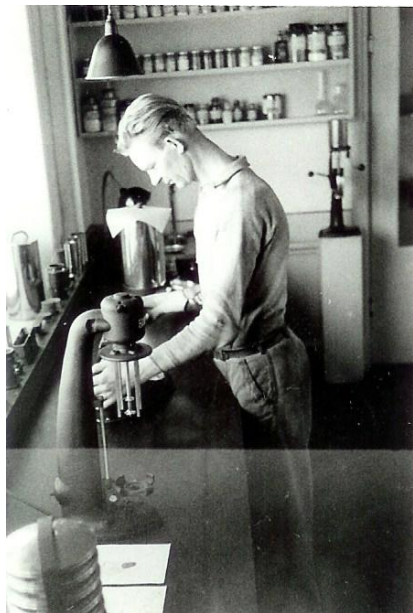
Støberilinen holdt til på tegnestuen ved Birn Jernstøberi, det var med ingeniør Johannesen fra Herning, og de to sidste med ingeniør Richard Birn som lærer.

Især undervisning i dansk og regning var en udfordring, en stor del havde ikke haft en blyant eller kuglepen i hånden siden de forlod skolen. Kastberg var fantastisk dygtig og tolerant, om han selv var overrasket over standarden, ved jeg ikke, men han kunne se, at her var virkelig en opgave.

Støberilinen var meget stabil, vel nok fordi de fleste af os arbejdede på støberiet, og der var virkelig noget at lære, og så var der R. Birn lovede en udflugt efter hver semesters afslutning. Vi var på Tasso i Odense og Hjallesø, rørindustrien i Fredericia og Vos i Vejle. Der blev på S.I.D.s foranledning dannet en klub, hvor vi ind imellem kunne mødes, og enhver kunne fremsætte forslag og tale om forbedringer på det faglige område. Der blev taget initiativ til dannelse af en sygekasse, med begrænsning på 3 mdr.s dagpenge på 10 kroner. Bidraget hertil var 50 øre pr lønudbetaling, ordningen kørte i mange år, hvor den da blev afløst af sygedagpengeordningen.

Der blev talt om arbejdstidsforkortelse, forlænget ferie, samt noget helt nyt, vi kunne fremsætte forslag til overenskomsten, og det vi talte om, havde fagbevægelsens bevågenhed.

Kravene til kvaliteten af støbegods blev efterhånden større eftersom både landbrug og maskinfabrikkerne fik nye og kraftige, samt bedre maskiner igennem marchalhjælpen.

Efterår 1949 ved sandkontrol

Jeg fik så til opgave at begynde med kontrol af formsand og bunkesand. Formsandet var den sand der blev lagt nærmest modellen, bunkesandet ovenpå der blev stødt fast med håndkraft, jo mere fugtig bunkesandet var, det lettere at støde op, med det til følge at formen blev for tæt og luften ikke kunne komme ud under støbningen, hvilket gav sugninger eller blæsninger i godset. Firmaet havde et kulstofapparat stående på tegnestuen, men ingen kunne bruge den.

EN TRAGISK ULYKKE

Kort efter jul skete dette, at kupolovnen en fredag var ved at brænde igennem foret. Der skulle så isættes helt nyt foer i løbet af weekenden, af ildfaste sten. Det var min svigerfar der var ovenmurer, som gik igang fredag aften ved 22-tiden. Ved 18-tiden lørdag var han færdig, der manglede kun at lukke lågen i bunden af ovnen, skulderen imod, lågen op for at slå palen i den modsatte side ind i låsen. Herved mistes fodfæsten, lågen vipper tilbage og hovedet kvæstes imellem kanten af lågen og lodretstående jernbaneskinne. Han døde om tirsdagen i Århus.

Om mandagen da fabriksinspektøren kom for at undersøge, spurgte jeg ham om, om min svoger og mig måtte overvære undersøgelsen. Han havde ikke noget imod det, men firmaet sagde nej.

Ved morgenstunden tirsdag morgen, blev min svoger og mig kaldt op på mødeværelset i kontoret, hvor det første som blev budt os var sølvcigaræskene med fede cigarer. Direktør Harald Birn beklagede meget hændelsen, og spurgte om der var noget særligt vi var interesseret i omkring undersøgelsen. Vi vidste allerede på daværende tidspunkt, at svigerfar ville dø i løbet af dagen.

Det der bekymrede mest nu var svigermors fremtidige forhold. Her tilbød firmaet 10.000 kr. fordelt med 1000 kr. pr år, i 10 år. Samtalen var nu slut med endnu en beklagelse. Nu skal det siges, at jernindustriens ulykkesforsikring handlede hurtig, og tildelte vores svigermor en livslang ydelse, der nogenlunde svarede til den normale indtægt.

Jeg tror nok at hændelsen skabte en miljømand.

Vedrørende den tragiske ulykke, skriver Holstebro Dagblad

Død efter ulykke på Birns jernstøberi i Holstebro

Arbejdsmand kom i klemme under 150 kg tung jernlåge, da han var i færd med at mure en ovn op

HOLSTEBRO * Arbejdsmand Andreas Olesen, Slugten 10, Holstebro, der i lørdags kom i klemme under en 150 kg tung jernlåge, blev så hårdt kvæstet, at han nu er død på Århus Kommnehospitals neurokirurgiske afdeling.

Ulykken skete, mens Andreas Olesen var i færd med at mure en ovn op. Han blev fundet bevidstløs af en arbejdskammerat, der sørgede for, at han blev bragt til centralsygehuset.

Senere blev Andreas Olesen ført til Århus kommnehospital, hvor han døde.

Andreas Olesen, der blev 59 år, var født i Barslev på Thy. Han var i en del år beskæftiget med dræningsarbejde, men i 1946 kom han til Holstebro, hvor han blev ansat hos Birn.

Afdøde efterlader hustru, tre døtre og en søn. Han var kendt som en stille, hjemmets mand, og han var vellidt af alle, ikke mindst på arbejdspladsen, hvor man respekterede ham for hans dygtighed og hans reelle væsen.

TILLÆRER MIG KEMISKE BENÆVNELSER

Den unge Vald. Birn studerede i Aachen, i Tyskland, var hjemme på påskeferie, her blev han og hans far R. Birn enige om at kulstofapparatet nu skulle tages i brug, med henblik på det nye støberi der var på tegnebrættet.

Det blev til en forklaring på ca. 4 timer, med en beskrivelse på en A4 ark, resten blev overladt til mig selv, med mislykkede forsøg i begyndelsen, hvortil kom at man skulle til at lære kemiske benævnelser, en $\frac{40}{N}$ og en base, neutral og sur, samt vægtenheder med milligram. Til kontrol havde man noget normaljern, noget som man i forvejen kendte indholdet af, ved at forbrænde 1 gram i ovnen ved 1400 grader med tilførsel af ren ilt, og der trækkes den fremkomne kuldioxid over i kulstofapparatet med et bestemt rumfang i beholderen, og der trækkes kuldioxiden igennem en væske der absorberede den, derefter aflæses rumfangsforminskelsen gange med til enhver tids barometerstand, da enhver væske udvider eller trækker sig sammen ved svingende barometerstand, derefter har man det nøjagtige kulstofindhold. Svovlindhold bestemmes i samme arbejdsgang, ved titrering.

Efter sommerferien tog Vald. Birn mig med til Cement-Jern i Ålborg der fremsillede råjern. Jeg blev fulgt til laboratoriet, iført en hvid kittel, med et polsk navn på brystet. Ved at følge deres arbejdsmetoder, stod det klart, at vi i Holstebro ikke var bagefter. Jeg havde taget en prøve med som Cement-Jern havde analyseret og bad dem analysere denne prøve. Nu fik jeg et helt andet resultat, medens jeg selv fik en hel tredje.

Vi spiste frokost i Kilden i Ålborg, med franskbrød og røget laks, samt hvad dertil hører. Om eftermiddagen gik jeg og så lidt på det laboratorieudstyr der var, her fandt jeg en klemme til laboratorieovnen, som jeg havde hårdt brug for, og de havde så mange, så jeg fik en op under neglene.

På hjemvejen spurgte Vald. Birn om jeg havde haft noget ud af besøget. Ja, det mente jeg, at sådan skulle men i hvert fald ikke analyserer, jeg viste ham så resultatet med de to prøver af samme jern, samtidig viste jeg ham det stjalne klemme. Vald Birn sagde ikke noget, 3 dage efter fik jeg 100 klemmer. Der blev ikke sendt flere prøver til Cement-Jern. Nu skulle der også analyseres for silicium, nok lidt intermistisk i begyndelsen, men resultatet var godt nok. Der var bare det, at den kemiske analysering tog for lang tid og ikke kunne analyserer før jernet var udstøbt.

Det nye Støberi i Frøjk var påbegyndt, og en del af taget var lagt over ovnområdet så man kunne påbegynde montering af det første EL-ovn.

Her kunne man holde det flydende jern, analyserer og derefter udstøbe det, som var mægtigt fremskridt.

Den kemiske analysering holdt i 25 år, først 1 holdskift, senere 2 holdskift, og da varmeholdningsovnene blev monteret, kunne man smelte i døgndrift.

ARBEJDSKADER

I første halvdel af halvfjerdserne faldt der en kranske ned fra hængebanen, på Birn Jernstøberi, hvorved tre ansatte blev forbrændte og var sygemeldte i en længere periode.

Jeg fandt det urimelig at 3 personer kom til skade uden egen skyld, og derefter måtte klare sig selv og familien for den gældende sygedagpengesats.

Jeg vidste at den daværende formand for S.I.D. Jens Jensen skulle til København, over i forbundet, og bad ham der undersøge, om ikke derved lå noget vedrørende arbejdsskader. Jens Jensen kom med en forordning for ansatte af 23. december 1920.

Kan denne skrivelse virkelig have lagt i en skuffe ved forbundet i omkring 50 år, uden nogen har ænset den.

Her var blandt en pasus der sagde: Ved indgåelse af et arbejdsforhold, er det underforstået, at det kan ske uden risiko for liv, førlighed og helbred. Her var en bestemmelse der kunne bruges.

Der lå jo 3 anmeldelser til arbejdstilsynet, men nærmest kun en dokumentation for at ulykken var sket. Der var gået så lang en periode at de tilskadekomne var i arbejde igen, så der kunne man beregne den tabte indtægt.

Hændelsesforløbet blev beskrevet. Alt det foreliggende materiale blev samlet og sendt over til forbundets socialrådgiver Gunvor Auken, en søster til Svend Auken, strømlinede sagen til advokat Jens Bjørst. En tid efter blev jeg indkaldt som vidne ved retten i Holstebro. Advokaterne procederede først for dommeren, før jeg blev kaldt ind og stillet for spørgsmål om navn, bopæl, personnummer og derefter får at vide man skal tale sandhed. Gør man ikke dette kan man straffes. Sæt dem ned, siger dommeren så.

Der blev stillet et par spørgsmål til henholdsvis forsvarer og anklager, før turen kom til mig.

Er det dem der har beskrevet hændelsesforløb og grundlaget for den rejste erstatningssag? - Ja, Hr Dommer.

Hvor har De - de nævnte oplysninger fra? - Forordning af 23. december 1920.

Vil De være venlig at gentage det? - Det blev gjort.

Den kender jeg ikke, sagde dommeren, men det skal undersøges.

Har de nogen spørgsmål hertil, Hr anklager? - Nej, dommeren kom med en redegørelse for sagen, og når grundlaget for erstatningssagen var undersøgt, ville der falde dom i sagen.

Få dage efter meddelte dommerkontoret at den sag rejst af advokat Jens Bjørst, på vegne af S.I.D. for tre klienter var vundet, med erstatning for tabt arbejdsindtægt.

Det gav jo blod på tanden, i tiden til 1989, over hundrede sager, både i byret og landsret, og vundet dem alle, til et beløb over 4,5 millioner, hvortil kommende beløb som blev givet efter den store miljøundersøgelse, som blev udbetalt direkte fra arbejdsskadestyrelsen, men herom senere.

Det skal hertil siges at uden velvillighed fra S.I.D. formand Jens Jensen, og senere Harding Køhler, havde det næppe været muligt.

Gunvor Auken skal også nævnes, lønnet af forbundet, advokat Jens Bjørst samt hans assistent Bente Frellesen.

Der blev også udarbejdet erstatningssager for K.A.D. samt Dansk Metal, så længe det var formand Lorenz Madsen og kasserer Aksel Bastup som besad kontoret var samarbejdet perfekt. Men afdelingen havde valgt ny formand da jeg kom med en sag for en halv mistet finger. Det faldt forbundsformanden fra København absurd, at en S.I.D. mand beskæftiger sig med medlemmer af Dansk Metal, for de var så højtuddannede at de ikke kom til skade, suppleret af tilskadekommandes egen sikkerhedsrepræsentant. Jeg spurgte ham hvorfor han ikke selv havde rejst den, men fik ikke nogen svar, formentlig fordi han ikke evnede det, og hvad forbundsformandens udtalelser angår, er det modsatte jo bevist, da der sidder en mand med mistet finger.

Beklageligvis nu - har du hørt deres holdninger til sagen, og det er jo dem der skal føre din sag, sagde jeg til tilskadekommande. Efter at have mødt så stor naivitet som her, ophører mit samarbejde med Dansk Metal.

MILJØUDVALG

Jeg tror det var på et møde på Hotel Schaumborg i LO regi, angående miljø, noget alle talte om, men ingen gjorde noget ved det. Man kunne tilmelde sig, så ville man få tilsendt noget materiale med oplysninger om miljø.

På mødet var en anden ung mand, Thomas Bak, der også var sikkerhedsrepræsentant for elektrikerne, der fremførte nogen ideer, som i mine ører ikke

lød så tossede. En dag på S.I.D. kontoret blev der snak om det der med miljø som trænkte sig på, det var ikke alene røg, støj og møg, der var også klager over brug af kemiske stoffer der gav hovedpine og åndedrætsbesvær.

Jens Jensen sagde så, der er et tomt værelse ovenpå, mød hver torsdag fra 4 - 6, kommer der nogen med problemer bliver de sendt op. Der kom nu ikke særlig mange, den første som kom klagede over hovedpine og åndedrætsbesvær fra en lim der blev brugt af en etiketteringsmaskine, som stod og dunstede hele dagen i arbejdslokalet, et tysk produkt, men intet navn eller beskrivelse af nogen art. Der blev tappet en spandfuld hver morgen som blev påhældt masiner.

Man forsøgte at få oplysninger om stoffet, men uden resultat, formentlig er stoffet indført ulovlig i Danmark, men herom senere for der kommer et efter spil der viser, hvor svært det er at få de korrekte oplysninger frem.

Der kom også en ung mand der arbejdede på en galvaniseringsanstalt, jakkeærmer og bukserbene var halvt ædt op af syre, og huden på arme og ben ligeledes ætset, her måtte handles. Efter nogle spørgsmål om værnemidler, handsker og gummistøvler som ikke fandtes, lovede jeg ham, at der nok skulle ske noget.

Jeg ringede til arbejdstilsynet, men fik ikke den tilsynsførende for området, men en anden som jeg kendte til i forvejen, satte ham ind i forholdet, han lovede at se på tingenes tilstand. Allerede dagen efter stod han på arbejdspladsen, han kom lige forbi uden at nævne nogen anmeldelse. Firmaet fik et påbud om både handsker og støvler, samt at vaske hænder før spisepauser. Det betyder noget for de ansatte, at de føler deres organisation gør noget for dem.

Der blev taget kontakt til Thomas Bak for at drøfte tingene igennem, her blev taget beslutning for at kontakte de valgte sikkerhedsrepræsentanter på nogle af de største virksomheder, og indkalde dem til et møde. Der kom også nogle stykker hvoraf der blev valgt 5, som sammen med Thomas og jeg, nu udgjorde S.I.D.s miljøudvalg.

På det første møde vi holdt talte vi om problemerne foruden den populære vending røg, støj og møg, for miljø var jo langt mere end dette. De 5 nyvalgte fik nu til opgave for næste møde at registrere miljøet i det firma hvorved de var ansat. På det efterfølgende møde hvor registreringen skulle gennemgås, var en skuffelse, for selv om det kun var 10 -15 -20 siden skolen var forladt, var evnen til at skrive og betro sig til papir væk, det stod i hvert klart, at den vej ikke var farbar. Løsningen var måske meget nærliggende.

På et møde nævnte en deltager at han følte sig generet af den dieselos som lastvognene udsendte når motoren kørte i tomgang medens man læssede. Det blev nævnt under et lægebesøg hos læge Knud Jacobsen i Ulfborg, som gerne ville komme en aften og snakke med os.

Det blev til et frugtbart samarbejde, ikke alene sodpartikler fik vi en forklaring på, farlighed ved indåndning og en gylden regl må være, at motoren stoppes ved hold.

Anvisning på hvordan man undgår arbejdsgiveren hvis man har formodning om forhøjet blykoncentration i blodet, ved at sende personer til egen læge og herved bede om at få taget en blodprøve for blyblod, men husk, lægen skal have de specielle glas hjem først, før resultatet sendes til arbejdstilsynet, der så er tvunget til at tage sig af sagen.

Miljøudvalget fik også arrangeret 2 besøg hos arbejdstilsynet i Herning, i øvrigt noget belærende, det stod i hvert fald klart, at den lovbestemte uddannelse af sikkerhedsrepræsentanter ikke er dækkende i forhold til de opgaver de står overfor, der skal langt mere uddannelse til.

Thomas Bak havde fået kontakt med chefen for politiets transport af farlig gods, politiassistent Jens Læsø, som kom og holdt foredrag om farlige kemiske stoffer. Politiet var på daværende tidspunkt længst fremme på det område.

Jens Læsø fik også forelagt problemet med den før omtalte lim til etteketmaskinen der stod og dunstede til gene for de ansatte. Jens Læsø fik nogle få oplysninger som han nedskrev i sin lommebog.

En tid efter kom Jens Læsø med den meddelelse at limen var fundet bragt i land fra en båd i Esbjerg Havn og selvfølgelig uden en lovlige og gyldige importtilladelse til Danmark.

Arbejdsskaderne kom efterhånden til at fylde mere for miljøudvalget, godt at Thomas Bak var bleven arbejdsløs, så kunne han bruge mere tid på at gøre sagerne mere strømlinede så de passede mere ind i systemet, først Gunvor Auken, der var forbundets socialrådgiver og derfra til advokat Jens Bjørst, Rasmussen og Bente Trellesen.

Det samarbejde med advokaterne bevirkede at Thomas fik nogle små opgaver for Jens Bjørst, angående eternitsagen fra Ålborg. Samtidig med at opgaverne blev flere, steg kravet om en bedre uddannelse, derfor tilmeldte jeg et kursus på Svendborg Skolen, ledet af Magnus Demitz, forbundets miljøkonsulent.

Det var lidt af en blandet flok man her mødte, måske lidt ældre en det tilvandrede, og det viste sig da også at her var starten den samme som ved miljøudvalget i Holstebro, skolekundsaberne var væk, det med at betro sig fra blyant til papir manglede, sagde de noget kunne de mundtlig fastholde emnet i et halvt eller helt minut, for at gå over til at tale om noget andet. Efter 2-3 minutter vidste man faktisk hvad der blev talt om.

Hvordan skulle man lære dem matematisk at beregne måleresultater med x og y , der står for mængde eller værdi for at kontrollerer om grænseværdien

er overtrådt eller ej. Undskyld de har måske aldrig lært det i skolen, hvordan vil man definere støj hvis man ikke kan betro sig til papir.

Jeg mener ikke forbundets miljøkonsulent var klædt tilstrækkelig på til den opgave han havde påtaget sig, i hvert fald savnedes pædagogisk indsigt og erfaring fra hverdagen på arbejdspladsen, hvor hans vending, lad lortet ligge, ikke er holdbart for den enkelte sikkerhedsrepræsentant i dialog med arbejdsgiveren, prøv at kontakte arbejdstilsynet, prøv at kontakte det lokale bibliotek som er til for det samme og kan i en del tilfælde skaffe oplysninger som ellers er svært tilgængelige.

Det er nødvendigt at gå andre veje for at erhverve sig større viden. Værdien af kursuset var nok ret begrænset, der skal forandringer til i selve kursusets indhold og nok lægges mere vægt på en form for kammeratlig samværd og samtaler, for det viser sig at den enkelte kursist ofte har problem med hjemmefra som han gerne vil have belyst og høre andres mening om.

En fordel ville nok være hvis det hovedsagelig var de yngre der bliver opfordret fra de respektive afdelinger til at tage på kursus.

ARBEJDSSKADER EFTERFØLGES MED RETSSAGER

I begyndelsen af 70'erne kom arbejdsskaderne i en strid strøm med efterfølgende retssager, der alle blev vundet. Der kom henvendelse fra sygehuset om en gæstelærer job for fysio- og terapeut skolen i Holstebro. Eleverne var virkelig ildsjæle i deres videbegærlighed.

Henad eksamenstid blev afholdt et seminar med paneldiskussion, her kunne jeg berette om en terapeut fra Lemvig som i sin rapport til en af mine arbejdsskader havde kritiseret arbejdspladsen, hvorefter afgørelse faldt omgående med afskedigelse. Her mangler altså noget, når patienter er færdigbehandlet og raskmeldte sendes denne tit og ofte tilbage til samme job som før, så er man faktisk lige vidt. Både lægen og A.T. bekræftede, at sådan forholdt det sig desværre, det er patienter det drejer sig om, og ikke firmaet.

Kursus på Svendborgskolen

Svendborg skolen kaldte igen til en uge kursus, denne gang om de nye mærkningsregler for kemiske stoffer og malervarer. For malervarernes vedkommende skulle de letflygtige additiver der var tilsat, erstattes med vandbaserende malinger i løbet af en bestemt tidsfrist, hvilke som var en kæmpe

fordel for den almindelige malersvend, autolakerer og industrimalerne, var tilmeldt arbejdsskadestyrelsen med formodet malersyndrom.

Umiddelbart efter sommerferien blev afholdt et seminar på Hotellet i Fåborg, arrangeret af LO lønmodtagernes dyrtidsfond og A.T.P. arbejdsmarkedspensionsfond, for valgte lønmodtagers bestyrelsesmedlemmer.

Seminariet var foranlediget af den borgerliges antipati mod fagbevægelsens kapitaldannelse som kunne blive en fare for samfundet, også fra arbejdsmarkedet en vis kritik af at lønningerne ikke var så store, at pengene burde udbetales i stedet for at samles i dynger. De foredragsholdere som var på hele seminariet var virkelig klædt på til opgaven. I den afsluttende debat fremgik, at deltagerne i kurset var af en hel anden kategori, i forhold til hvad man var værdsat til.

Forbundets ugekursus blev henlagt til Holstebro afdeling under ledelse af 3 lærer fra forbundet. Vi blev samlet på Restaurant Laksen, hvor vi fik orientering om kursusforløbet. Vi blev opdelt i 3 hold, en til molebyggeri i Houvig, en til lastoptagning i Thyborøn og en tredje på fiskeriskolen i Thyborøn. Jeg var på holdet med molebyggeri, hvor der rent sikkerhedsmæssig ikke var noget at komme efter. Det imponerende var den kæmpestore gummiged med kran, hjulene var mere end mandshøjde, føreren sad højt oppe og der jonglerede med de flere tons tunge cementblokke som en leg, som efter anvisning af de 2 molearbejdere kunne placere blokkene nøjagtig, ene mand.

Var havet oprørt, var de 2 molearbejdere forsynet med livline, i stormvejr blev arbejdet indstillet.

En anden facinerende ting var skurvognsfaciliteter, her manglede bestemt ikke noget, gaskomfur, gasvandvarme og gasradiatorer, samt det nødvendige køkkenudstyr. Toiletforholdene var perfekte og udstyret med varmeskab således, at der altid var varmt og tørt arbejdstøj hver morgen.

De 3 personer der arbejder sammen udgør et team, som hver er specialist på sit område og vil være svært at erstatte, hvilket vandbygningsvæsenet også må have indset.

Det hold som gik ved lastoptagerne i Thyborøn havde problemer, nok noget inspireret af at der få dage i forvejen var omkommen 2 mand i lasten på et skib, på grund af formaldehyd, som opstår hvis lasten er for længe om at nå havn, eller temperaturen er for høj, eller at lossekajen ikke er disponibel.

Holdet fandt frem til, at når losning begynder, skal der blæses enorm mængde frisk luft ned i lasten, hvorfra lasten suges op og hvor der til sidst må sendes 2 mand ned i lasten for at skovle de sidste tobiser hen til sugeslangen. Hertil bør folkene være udstyret med hovedhjelm med frisklufttilførsel.

Der er ingen tvivl om, at arbejdstilsyn, havnemyndigheder samt skipperne vil undgå hændelser som den førømtalte.

Den sidste hold der gik på fiskeriskolen blev hurtig enige om at den havde sin berettigelse, for ikke alene var havet en farlig arbejdsplads, men også ved skibe som sådan, der er udstyret med spil, kran og anden teknisk udstyr som

skal betjenes i alt slags vejr. En del af eleverne er sønner af fiskeskippere der skal føre traditionen videre på et senere tidspunkt, men måske er fiskeri tillokkende for ind imellem tjene store penge, både for skipper og mandskab. Fiskeriskolen er igen et udtryk for at uddannelse er vejen frem, når det gælder sikkerhed og arbejdsmiljø.

IGEN PÅ SVENDBORGSKOLEN

Igen kaldte Svendborgskolen. Denne gang var temaet uddannelse af sikkerhedsrepræsentanter og beskyttelse af disse. Forhandlinger mellem arbejdsmarkedsparter endte med at den lovpligtige § 9 kursus blev forlænget fra 3 dage til en uge, med til slut overhøring af arbejdstilsynet, men en beskyttelse som tillidsmand kunne der ikke blive tale om. Arbejdstilsynet holdt et foredrag om den påbegyndte udsendelse af blade til indsætning i samlemapper, over kemiske stoffer og dets farevirkner. De afdelinger der var interesseret kan bare henvende sig til A.T.

Til slut et kursus i difination af støj, med støjmålinger i marken, regøringsassistenter maskiner, kompressorer, samt diverse pumper og lignende.

Lørdag formiddag var der evaluation af kursets forløb, derefter frokost og hjemrejse for at fejre jul.

Indkaldes som vidne ved landsretten i Viborg

Da jeg kom hjem fra Svendborg skolen, lå der et vidne indkaldelse til landsretten i Viborg, angående en arbejdsskadesag som var vunden ved byretten i Holstebro, men var bleven anket til lasndsretten. Det var 3 dage før jul, advokat Jens Bjørst kom aftenen før til Holstebro, hvor vi havde et kort møde. Jeg kørte med Bjørst til Viborg. Bjørst blev først kaldt ind. Jeg sad og ventede, hvor der et øjeblik efter kom en velklædt mand ind og satte sig ved siden af mig, skal du også i retten, spurgte han, ja svarede jeg, det skal jeg også, min sag er en arbejdsskade som er vunden ved byretten i Holstebro, men er bleven anket til landsretten i Viborg.

Er det ikke vanskelig som sikkerhedsrepræsentant at rejse sådan sager, jo – man må indsamle så mange oplysninger som muligt, beskrive sagen så korrekt og sandfærdig som muligt, resten bliver overladt til advokater, for det har jeg ingen forstand på.

Vi bliver begge to kaldt ind samtidig, stor var min forbavselse, da manden jeg havde talt med, tog plads på anklagebænken, og jeg ved vidneskranken. Dommeren tog ordet og oplyste, at forsvareren havde procederet sagen fra byretten i Holstebro, og spurgte anklageren om bemærkninger hertil. Nej – svarede han, er der andre der har spørgsmål. Der var ingen der reagerede, så kan sagen optages til dom.

Dommeren rejste sig: Landsretten stadfæster byrettens dom. Så har man også prøvet det.

Bjørst og jeg hilste på anklageren og sagde pænt farvel.

Nu skal vi have noget at spise, sagde Bjørst, og gik ned på latinerkvarteret i Viborg hvor vi fik 2 stykke smørrebrød. Nu havde man jo også prøvet landsretten.

BEDRIFTSUNDHEDSTJENSTEN

Dansk Arbejdsgiverforening og LO. havde i nogen tid forhandlet om rammerne for bedriftsundhedstjensten der gradvis ville omfatte hele arbejdsmarkedet, begyndende med jernindustrien først. Den lokale afdeling af LO. sendte en repræsentant af bestyrelsen på kursus på LO-skolen i Helsingør, for at erhverve nogen viden og kunnen om noget som ingen vidste noget om før bekendtgørelsen forelå, og tiltrådt af begge parter.

Den lokale LO tager repræsentanten med rundt til lokale møder for at fortælle om noget, som man faktisk ikke vidste noget om.

Det har nok været på tilskyndelse fra den lokale LO medlem af LO's bestyrelse, og været på kursus, Kaj Nielsen ved Dansk Metal, og mig som miljømand på V. Birn Jernstøberi, samt ingeniør I. Bak, ved V. Birn Jernstøberi, samt driftslederen ved Linds Sæbefabrik.

Vi afholdt mødet hos V. Birns mødelokale. Vi talte tingene igennem, men var enige om, at træffe beslutninger for noget man ikke havde nogen kendskab til, var svært.

Dog var indstillingen denne, at der skulle etableres et bedriftsundhedscenter i Holstebro ved at udsende invitation til de jernindustrielle virksomheder, der i første omgang skulle indsluses i bedriftsundhedstjensten og så håbe på,

at der ville møde så mange op, at der fra A og B siden kunne vælges 6 personer fra hver side til foreningens bestyrelse, hvoraf 3 personer fra hver side skulle indgå i bestyrelsen for den stiftede anpartselskab, som så skulle drive den etablerede bedriftsundhedscenter, med både personale og økonomi.

Ivan Bak påtog sig midlertidig sekretærjobbet, indtil bekendtgørelse om bedriftstjensten forelå.

Denne kom få dage før jul 1982. Et digert værk, som krævede et indgående studium vedrørende jura i forbindelse med oprettelse af forening, anmeldelse af anpartselskab, økonomi, fremskaffelse af kapital til driften af bedriftsundhedstjensten, med sekretariat, kontorhold, med ansættelse af personale med mere.

For ikke være helt uforberedt lånte jeg DJØF-bogen på biblioteket. Dansk Jurist og Økonom Forbund, men min juridiske indsigt var stadig mangelfuld. Jeg kontaktede så T.I.B. repræsentant og miljømand, medlem af den lokale LO. Vi tog kontakt til advokat Horst Møller der gerne ville rådgive og vejlede os, men så kom det springende punkt, betalinger, her kom så det første svigt fra LOs side, de havde ingen penge, skulle vi så betale af egen lomme for noget som LO ikke var istand til. Der blev indkaldt til stiftende generalforsamling i marts måned. Der blev valgt det fornødne antal bestyrelsesmedlemmer fra henholdsvis A og B siden og med advokat Bjerre som notar for at det lovmæssige var opfyldt.

I bekendtgørelsen var en bestemmelse om at der var stemmelighed, en proces som nok vil komme til at volde besvær senere hen, da det sikkert af arbejdsgivere ville opfattes som et angreb på ledelsesretten.

Pres på LO resulterede i, at der blev planlagt et kursus på LO-skolen i Helsingør, sidst i april og først i maj for valgte bestyrelsesmedlemmer i B.S.T. bestyrelse, fra arbejdernes side.

Ifølge bekendtgørelsen om B.S.T. var jernindustrien den første branche der skulle indsluses i B.S.T. og forventede at de fleste kursister var herfra.

Først blev de 2 lærer præsenteret, at der var 2 skyldes at det pensum vi skulle igennem, var 2 ugers kursus der skulle afvikles på 1 uge. Herefter var det kursisternes tur og ham der lagde for, var en medicinalmand fra Odder, han bredte sig i store vendinger og var pavestolt for at være valgt som formand for foreningen og anpartselskab, og så hørte vi faktisk ikke mere til ham.

Så kom der en kuffertdame fra Korsør, dernæst en dame fra Kongelig Porce-lænfabrik, glødende kommunist, men knaldygtig var hun, så en husmor fra Fakse, så en mand fra Nordsjælland der afslørende viste, at han havde brugt hele undervisningstiden til at skrive lyriske digte, en maskinarbejder fra Gram i Sønderjylland som det til sidst slog helt klik for, min sidekammerat en ganske ung mand fra Midtjylland, fra en fabrik der fremstillede siporex

byggeelementer, og sidst mig, som kom fra V. Birn Jernstøberi i Holstebro. Der var aftenkaffe kl. 10,00 med besked om at vi ville blive vækket kl. 7.00.

Før man går til ro tænker man ofte på dagens forløb, især det overstående præsentation af de personer man skal være sammen med en hel uge, det gav ingen uro.

Men en venlig tanke om at bekendtgørelsen om B.S.T. var pløjet igennem mange gange, bogen DJØF var studeret grundigt, Ole Malmqvist bog "Ansvaret" som bestyrelsesmedlem var købt og læst grundig, følte man sig nogenlunde godt rustet.

Undervisningstiden var fra kl. 7,30 til 10,00 kun afbrudt af spisepauser. Fra morgen fik tildelt en partner, som vi var sammen med i enerum, i 2 timer, skulle tale med hinanden om B.S.T. jeg var så heldig at få min sidemand, den yngre mand fra byggebranchen. Hans kendskab til B.S.T. var lig 0, jeg fortalte ham om mine erfaringer indtil nu, om bekendtgørelsen om B.S.T. især indledning med formålet hermed, nemlig at forbedre arbejdsmiljøforhold for de ansatte i virksomhederne. Den unge mand havde heldigvis skolefærdighederne i behold, så han grifede ned af livets lyst. Tilbage på skolebænken, hvor resultater af ene samtaler skulle læses op.

Lærer og kursister ikke påklædte til kursusopgaver

Det afslørede et manglende kendskab til både bekendtgørelse og B.S.T. i sin helhed. Lærerens kommentar hertil var også meget mådeholdende, hvor han til sidst henviste til den redegørelse, den unge mand var kommen med.

Da man tog fat på undervisningen var der en ting der undrede mig. Normalt er det sådan, at det som skal undervises i, må det fornødne materiale være udleveret i forvejen, men ikke her, selv lærerne, tror jeg ikke havde et eksemplar af bekendtgørelsen, hvordan kan man undervise i noget uden at have noget konkret at forholde sig til.

Jernindustrien var den første og største brance der skulle indsluses under B.S.T., de andre brancer kom senere når B.S.T. centrene var etablerede. Man måtte se de geografiske områder, og med hvilke erhverv der var, skulle der etableres et B.S.T.-center, var underlaget afgørende, det skulle være af en vis størrelse, ellers var der ingen mulighed for overlevelse.

Her var Arbejdstilsynet medvirkende, det var dem det var pålagt at føre tilsyn, samt at der blev taget initiativ til opstart af B.S.T., såvel hos arbejdsgivere som fagbevægelse. Den almindelige fremgangsmåde ved opstart var indkaldelse til generalforsamling og der startede en forening som så oprettede et anpartselskab, der så drev B.S.T.-centret.

Andre former kunne også forekomme, men den førnævnte var den almindelige.

I forbindelse med oprettelse af foreninger blev fra lærernes side nævnt noget om forpligtigelse og ansvar samt juridiske aspekter heri, men langt værre var det med anpartselskabet, ikke et ord om de juridiske krav som myndighederne stiller til anpartslovgivningen eller økonomi.

Her stod det i hvert fald klart, at de to lærer ikke var påklædte til den opgave de havde påtaget sig. Hvordan skal kursister på 25-40 år, med kun 7 års skolegang klarer sig i forhandlinger eller bestyrelsesarbejdet, når hverken LO bekendtgørelse, eller lærer er istand til at forklare det førnævnte.

Der opstår den tanke, måske har LO allerede tabt B.S.T. på gulvet før den er etableret.

Dagen efter skulle der så holdes stiftende generalforsamling i foreningen. Der blev udpeget 6 repræsentanter fra hver side, henholdsvis A og B repræsentanter, som nu skal udarbejde indkaldelse og dagsorden for den stiftende generalforsamling. Der blev også omdelt en indkaldelse til os andre, indkaldelsen manglede dato, klokkeslæt, årstal og sted, så gik man videre til dagsordenen, så var der et lyst hoved der fandt ud af at de 12 personer ikke var valgt, der var heller ingen formand eller næstformand som bekendtgørelsen foreskriver.

Nu opstod der debat, man kunne nok forstå at en forening der oprettes for at drive anpartselskab bør være lovformig korrekt. Man prøvede en gang mere forfra, med samme resultat.

Man forsøgte en tredje gang, der også endte i fiasko uden at lærerene greb ind. Var det manglende viden om problemet eller bekendtgørelsen, enhver burde vide at noget i forbindelse med oprettelse af anpartselskab kan ikke gøres uden medvirken af en advokat, da loven stiller strenge krav hertil, og havde man valgt advokaten som dirigent fra starten, både af forening og senere anpartselskab, så havde det hele været korrekt og helt efter loven, så kunne vi, og måske lærerne have lært lidt af det.

Dagen efter var der ansættelse af personale i bedriftsundhedscentret. Både forening og anpartselskab måtte være oprettet i nattens løb, og anpartskapitalen som loven foreskriver, skal være tilstede på 60.000 kr. så er det nu centret og personale der mangler. Den første person som skal ansættes er centerleder, dernæst skal lejes lokaler, kontormøbler, telefon, brevpapir med logo, skrivemaskine, dublikator, kaffemaskine, køkkenudstyr og mere.

Centerlederen kan ganske rolig informere anpartsbestyrelsen om at anpartskapitalen på de 60.000 kr. er brugte og tilførsel af mere kapital vil være nødvendig. Centerlederne må i første omgang tage kontakt til medlemsvirksomhederne, da nogen af dem i forvejen har nogle A.T. påbudte målinger, som skal overtages af B.S.T.. Måske skulle centerlederen også kaste et syn på kontormiljøet i virksomhederne, som sikkert har fungeret måske i 20-30 år uden

fornylse. I selve produktionen vil centerlederen ved deltagelse i sikkerhedsudvalgsmøder, få en fornemmelse af miljøet i virksomheden.

Når centerlederen havde fået et overblik over hvilke personalegrupper der blev brugt for i opstarten, lå måleteknikker næsten helt fast, men en ergoterapeut eller fysioterapeut ville der sikkert også blive brugt for, her kunne B.S.T.-centerne forsøge at låne hos hinanden i opstarten, så personalet herved fik fuld tid. Blev der tale om udtagen af blodprøver henvendelse ske til en lægeklinik og der om at træffe aftale for leje af lægens sygeplejerske, med lægen som den ansvarlige. De eksisterende faggrænser fagene imellem skal respekteres.

Der er ingen tvivl om at anpartsbestyrelsen og centerlederen vil få store personalemæssige og økonomiske problemer der skal løses.

Når jeg pludselig går over til at skrive om anpartselskabet, er det fordi det er der det sker, og jeg ser en tilsvarende situation som ved stiftelsen af foreningen, som ingen kan bruge til noget, og det viser sig, at LO heller ikke magter det. Det jeg har skrevet er ikke sikkert helt korrekt og vil kræve ændringer, men kan bruges som en rettesnor ved etablering af et B.S.T.-center. At LO har haft den mistanke at det måske ikke var så godt, bekræftes, at lidt senere tog lærerne fra LO kontakt til mig hjemme, for her at tale om B.S.T., også den kvindelige porselænsmaler fra kursuset skrev et brev for at få belyst nogle forhold vedrørende B.S.T.

Lørdag formiddag var der evaluering af kursusforløbet. Nogle sagde en hel masse, men sagde ingenting. Det vidnede om at ikke ret mange havde fattet hvad det drejede sig om. Jeg har før nævnt manden der brugte undervisningstiden til at skrive lyriske digte som han læste op for os. Jeg kommenterede det på den måde, at jeg havde savnet en redegørelse for stemmeligheden som var nævnt i bekendtgørelsen, et punkt som arbejdsgiverrepræsentanter nok ikke uden videre ville acceptere, af hensyn til ledelsesretten, ligeledes bør man vælge en advokat som dirigent ved oprettelse af såvel forening som anpartselskab, da samtlige besyrelsesmedlemmers data, med underskrift, skal indberettes til registertilsynet for at være lovformig. Ligeledes skal moms og skattemyndighed underrettes.

Der var kun ganske få kommentarer fra lærernes side, der sagde tak for denne gang og ønskede god hjemrejse.

EN UDFORDRING

2-3 dage efter hjemkomsten fra Helsingør fik firmaet leveret og installeret et spektrometer, til analysering af støbejern. Den kemiske analysering havde holdt i 25 år, men var langsom, og det man tilstræbte, var en analysering af jernet før udstøbning, først lidt forklaring.

Den tyske raketekspert Wernher von Braun, blev umiddelbart efter krigen kapret af amerikanerne, og der sat til at arbejde for N.A.S.A. den amerikanske rumfartsprogram. Målet var månen med jagt efter mineraler, så derfor måtte Armstrong afsted med et mindre laboratorium, de fleste stoffer havde man styr på, kun kulstof manglede, det var stort set det allervigtigste, de øvrige plads i spændingsrækken var kendte, der var ingen tvivl om at det er forskerne på N.A.S.A. der fandt den endelige løsning.

To elektrode med spidsen imod hinanden, derimellem et stykke støbejern, hvor ilten er fortrængt af argon, og der ved hjælp af højspænding frembringe en lysbue, der sendes ind i et lystomt rum, forbi 28 sensorer der måler farrekoncentrationen for hvert element i lysbuen, i intensiteter der transmitteres til fotoceller og derfra til computeren, der i løbet af 10 sek. havde beregnet indhold af intensiteter i lysbanen, udskrevet i procenter på papir, et mægtigt fremskridt. Alle de høstede oplysninger her, blev omgående viderebragt til de tyske forskere, der omgående gik i gang med at bygge et spektrometer af de forhånden værende komponenter.

De tyske videnskabsmænd var interesseret i at prototypen kom til et støberi hvor der virkelig var behov for den, og at der samtidig fandtes kemiske analysering sted som en slags kontrol.

Computeranalysering

Computeren var italiensk, med et hullebånds læseenhed til formatering, det ville sige, at skulle der ændres noget i programmet, skulle der laves et nyt hullebånd, noget som voldte vanskelighed, og de her små papir udstandsninger sprøjtede ud af printerenheden, som vand af en vandslange.

Noget af indemaden som transistorer og spoler var dels tyske og engelske. Argonen der blev brugt var dansk, men var med problemer for at få den rent nok. Sproget som maskinen talte, var dels tysk, engelsk og dansk. Der gik kun kort tid før der var fremstillet en computer med diskettedrev, en kæmpefordel, så computeren nu kunne formateres direkte herfra.

Der blev leveret et sæt testklodser, analyseret af de anerkendte laboratorier i verden. Sættet kostede et formidabelt beløb, med fine certifikater, som alligevel ikke kunne bruges til noget, man måtte selv støbe hvidtstøbte prøver, analyseret kemisk for den rigtige analyse, dernæst køre dem på spektrometret for at få indholdets insentetsværdi som blev sat ind i kurven, det man til-

stræbte var en nøjagtighed på plus/minus 0,2 %.

Efter en tid blev der sat en ny computer i spektrometret med yderligere forbedringer, senere transistor nr. 13 i maskinens printerplade for operation, eller rettere sagt, handlingsprogram, når den fik en ordre. Det seneste der blev udskiftet var en chip i computeren på 1 x 1,5 centimeter, nu fungerede spektrometret perfekt. Nu analyserede vi for både Tasso i Odense og støberiet i England, service analyser fra andre støberier samt skrothandler hvis de var i tvivl om et parti skrots-kvalitet.

Nu kunne enhver maskinfabrikant få netop den gods han ønskede.

Det at man kunne analysere før udstøbning, fik også automobilbranchen til at melde sig, for var der noget de satsede på var det kvalitet samt leveringssikkerhed af store ordre. Desværre må man forvente en del støberier må lukke, dels på grund af miljøkrav og kvalitetskrav.

Da jeg gik på efterløn i 1989, var støberiet nordens største kundestøberi af grå støbegods. Hvor mange støberier er der tilbage i Danmark i dag.

ARBEJDSMEDICINSK UNDERSØGELSE

En torsdag eftermiddag på S.I.D.s kontor, traf jeg overlæge ved arbejdsmedicinsk klinik i Århus, Kaj Ove Larsen, som var i Holstebro i anledning af Thomas Baks klient i en arbejdsskadesag.

Under den efterfølgende samtale faldt snakken også på en af mine klienter, der for nylig havde været hos ham med en alvorlig sygdom, efter brug af 3M lim i længere tid. Herefter spurgte overlægen til oplysninger om jernindustrien som klinikken manglede. Her blev nævnt rækker af antal over arbejds-skader.

Øjenproblemer og åndedrætsbesvær på grund af formaldehyd, hvide fingre, høreskader, blodbly hos smelter med mere. Nu havde overlægen hørt nok, i det firma var der behov for et arbejdsmedicinsk undersøgelse, kunne der skaffes nogle flere oplysninger om hele arbejdsmiljøet, ville han gerne modtage dem, hvor vi så senere ville overveje sagen.

I første omgang blev brugt en hel weekend til at samle en hel mappe med oplysninger, som blev overbragt til en arbejdskollega som skulle til undersøgelse hos overlægen og der aflevere mappen.

Otte dage senere kom en anden arbejdskollega og bad om oplysninger om miljøproblemer inden for støberibranchen, til brug for en socialrådgiver, ansat hos Århus Kommunehospital.

Jeg skrev en seddel til manden vedrørende oplysningerne, som alle kunne indhentes hos overlæge Kaj Ove Larsen, arbejdsmedicinsk klinik. Det viste sig senere at være en landvinding uden lige ved, at socialrådgivere kunne hente oplysninger hos arbejdsmedicinere.

Overlægen indkaldte til møde på arbejdsmedicinsk klinik, hvor både Thomas Bak og jeg i halvhelligdagene aflagde møde, for planlægning af en arbejdsmedicinsk undersøgelse. Der blev udarbejdet en ansøgning til Ringkøbing Amt, på vegne af S.I.D.s miljøudvalg, der ønskede en arbejdsmiljøundersøgelse på Jernstøberiet V. Birn i Holstebro. Ansøgningen til Ringkøbing Amt blev skrevet og tilsendt amtet. A.T. skulle også informeres, da det sikkert blev nødvendigt med påbud til firmaet, for det kunne ikke forventes at alle frivilligt gik med til undersøgelsen.

Amtet var sådan set hurtig til at svare, med en bevilling på 75.000 kr. til undersøgelsen. Nu var det A.T. tur, også her faldt et påbud straks, som selvfølgelig blev anket af firmaet. Arbejdsmedicinerne gik straks i gang med at planlægge undersøgelsen i enkeltheder, her ville sygehuset være centret, for her kunne bruge de recurser som var til rådighed, og eventuelt kunne udnyttes uden for den normale arbejdstid. Her fik man tilsagn fra blodprøver, blodtryk, lungefunktion, ligesom høreklinikken også var positiv. Nu var der kun at afvente ankens udløb.

Den sidste dag af anken blev jeg kaldt ind til Direktør Bertelsen, der kort, men høflig meddelte mig, at de fastholdt anken. Jeg svarede ham kort, at vi fastholdt kravet om den arbejdsmedicinske undersøgelse.

Nu var der kun at underrette A.T., hvor et nyt påbud faldt straks.

En måned senere blev der indkaldt til møde på støberiets mødelokale. Firmaet repræsenteret ved Direktør H. Bertelsen, fra arbejdsmiljøklinikken overlæge O. Larsen, 1 reservelæge Øvind Omland, chefpsykolog O.B. Hansen, og mig.

Arbejdsmedicinerne fremlagde en plan hvor de fleste undersøgelser ville ske på det lokale sygehus, med størst mulig hensynstagen til firmaet, ved at forekomme udenfor den normale arbejdstid, med undtagelse dem som krævede nærmere undersøgelse.

Mødet fandt sted i en behagelig atmosfære. Firmaet betingede sig at undersøgelsens resultat ikke blev offentliggjort igennem pressen. Lægerne forsikrede, at tavshedspligten mellem læge og patient også var gældende her, men som arbejdsmediciner var de lovmæssig pålagt at indberette de fundne sygdomme til A.T. og Arbejdsskadestyrelsen, ellers ingen offentliggørelse.

Arbejdsmedicinerne udbad sig data over de ansatte, hvilke firmaet accepterede, undersøgelsen ville starte ret hurtig, når aftale med sygehuset var endelig på plads, og så vidt muligt, efter fyraften.

Orientering og indkaldelse sker af arbejdsmedicinerne.

Efter de medicinske undersøgelsers afslutning, fik jeg meddelelse om, at der nu kun manglede noget kontorarbejde, til A.T. og arbejdsskadestyrelsen, og hermed var undersøgelsen slut.

Bagefter får man bebrejdelser med at ikke flere var med i undersøgelsen. Jeg valgte smeltere, støbere, kærnemagere og rensere, som de hårdest belastede i arbejdsmiljøet, og der var jo også ramme for økonomien. En af arbejdsmedicinerne spurgte mig om jeg ville give et skud, jeg nævnte en person, men desværre har denne person sagt nej til undersøgelsen, hvor kan det være svært!

SEMINAR SVENDBORG SKOLEN

Lidt før sommerferien ringede K. Jensen, formand for S.I.D.s støberilinie i København, om jeg hen på efteråret kunne magte et seminar på Svendborg skolen, for sikkerhedsrepræsentanter og afdelingsformænd indefor S.I.D. over hele landet. Det var en stor mundfuld, nok havde jeg autorisation som lærer fra Ringkøbing Amt, men det baserede mere på aftenundervisning, men på den anden side var det et tilbud man formentlig aldrig fik mere, hvad mere vigtig var, at afdelingsformændene var med. Nok havde de ikke alle støberifolk med, men det kunne måske give stof til eftertanke, for andre brancher, for der var nok at tage fat på.

Sådant seminar ville kræve forberedelse og ikke nok med det, baglandet skulle også være i orden, for jeg er ikke altvidende, så hvis jeg kunne få overlæge K.O. Larsen ved Arbejdsmedicinsk Klinik i Århus med, samt Carlo Christoffersen, tilsynsførende ved A.T. i Herning, samt forbundets miljøkonsulent, og K. Jensen, der repræsenterede forbundet S.I.D.

Det blev nævnt overfor K. Jensen, som han accepterede, han ville sørge for de fornødne aftaler med skolen og de nævnte personer, hvorefter jeg så sagde ja.

Op igennem 50'erne havde jeg været på besøg hos Allerup i Odense, ligeledes hos Tasso i Hjallesø, senere hos Dansk Rørindustri i Fredericia og Voss i Vejle, først her så man den første formemaskine, den såkaldte Ukas, som kun egnede sig til små emner. Der var ikke noget der vidnede om at der var rationalisering eller videre udvikling i gang indenfor støberibranchen, man kørte videre efter støbemesternes anvisninger, måske fordi de fleste støberier er aktieselskaber, der hvert år skal aflevere en del af de tjente penge til aktionærerne, netop de penge som de skulle videreudvikle og ekspandere for, hvilket kræver enorme kapitalressurser. Har man ikke selv pengene og skal hen at

---

låne dem, kommer rentebyrden oveni, det er fremtidsudsigten for støberi-branchen.

På Vald. Birn havde man et kulstofapparat stående på tegnestuen, men ingen kunne bruge den. Da den unge Vald. Birn, der studerede i Tyskland var hjemme i påsken fik jeg undervisning i 4 timer, dertil et A4 ark, om apparatets funktion på tysk, heldigvis var der ingen der blandede sig, de havde jo heller ikke forstand på det.

Efter en uges forløb, viste så den normaljern der var med, med kendt indhold af kulstof og svovl, vigtig analyse, så nu skulle det bestå sin prøve.

Støbemesteren tog vel en 10-12 prøver ud af en ovnveje en hel eftermiddag, analyseresultaterne blev studeret intens, man havde kun den mulighed at ændre på sammensætningen ude i jerngården, i den såkaldte vægt, en vægt var 800 kg. der bestod af råjern, gammeljern, cinders, silicium, kridt for at gøre slaggen flydende. I ovnhallen kunne støbemesteren regulere luftmængden til kupolovnen, alt efter hvor høj en temperatur man ønskede til henholdsvis hårdt jern, ventiljern og tyndt gods, F-jern.

Ugen efter blev der taget nye prøver af en ovnveje, for at se om det gav nogenlunde samme resultat, det gjorde det, men hvad der var bemærkelsesværdig var svovlindholdet som var for høj i begge tilfælde, kulstof og svovl bestemmes i samme arbejdsgang, og viste her mellem 0,2 og 0,3 %, da svovl er skadelig for støbejern, det giver skørt jern samt svovlansamlinger, og bør undgås.

Det første der blev sat ind overfor var svovlindholdet, og det var forholdsvis let, man bestilte de bedste cinders der var på markedet, med mindst svovlindhold, for det er derfra jernet optager svovlet i smelteprocessen.

Svovlindholdet blev i løbet af kort tid reduceret til under det halve. De bedste cinders var også befordrende for et mindre forbrug heraf, hvilke også var gavnlige for kulstofoptagelse i jernet.

Så skulle der tages siliciumanalyser, et stof som har stor betydning for cylindergods, som der er hårdt brug for, endvidere brinelt, hårdhedsprøver af jernet for især stempelringe og bremsetromler.

Samtidig kom formsandet også under analyser med vand procent, glødetab, slemstof, slembart og kornstørrelse, alt det der er beskrevet er baseret til brug i det nye støberi, som er på tegnebrættet og kan formentlig tages i brug først i 70'erne.

Da det nye støberi begyndte at fungere, skete det med mange nye tiltag af stoffer i de forskellige afdelinger. Der blev skrevet en liste for hver afdeling med såvel kendte som ukendte stoffer, samt den indtil nu kendte risiko ved at bruge dem. Det tager temmelig lang tid, afbrudt af kaffepauser og da jeg var færdig, var det spisetid.

Da jeg gik ud af aulaen blev jeg stoppet af forbundets sekretær, der styrede mikrofonanlægget, jeg skal lige have dine notater, det er ikke sikkert du kan læse mine kragetær, så er det første gang, sagde hun. Der blev ikke talt mere om det.

Efter maden var der så lejlighed til at stille spørgsmål til panelet. Før vi gik til aftenskafe og et stykke natmad blev det meddelt kursisterne, at morgenen ville starte med gruppearbejde. Stor var min overraskelse om morgenen, at der ved hver plads lå et kopi af mine notater, sekretæren må have arbejdet det meste af natten, det var af stor værdi for den enkelte sikkerhedsrepræsentant, men også for den enkelte afdelingsformand, der som når han kom hjem, ville tænke mere på miljøproblemer også for andre brancer.

Søndagens gruppearbejde gav ikke store resultater, hvad heller ikke var ventet. Panelet kommenterede en for en resultatet, og alle anbefalede fortsat arbejde for et forbedret arbejdsmiljø.

Formanden for S.I.D.s. støberilinie takkede såvel kursister, afdelingsformænd samt panelet for deltagelse i mødet, og ønskede god hjemrejse efter frokosten.

FARVEL L.O.

En tid efter blev jeg indkaldt til et møde på den lokale L.O. kontor i Holstebro, uden nogen dagsorden. Da jeg mødte sad den lokale L.O. formand ved bordenden flankeret af en lærer fra L.O. skolen, på den anden side sad en af mine bestyrelsesmedlemmer fra B.S.T. bestyrelsen, Dansk Metal medlem, arbejdsgivervenlig, og sekretæren fra B.S.T. center Holstebro, samt en arbejdsgiverrepræsentant.

L.O. formanden lagde for og meddelte, at L.O. havde fået en ankesag fra en arbejdsgiver på sydfyn, på grund af min påstand i B.S.T.s. bestyrelsesmøde, at de firmaer der havde lovpligtige målinger, fortsat selv skulle betale for disse målinger. Når jeg foreslog dette, var det af hensyn til B.S.T. resurser og økonomi, jeg erindrer ikke nogen debat eller diskussion og da slet ikke tale om en ankesag i den forbindelse. Noget andet er, at en ankesag skal behandles i A.T. risici, og ikke på den lokale L.O. kontor.

L.O. formanden blev suppleret ret kraftig af læreren fra L.O. skolen. Jeg imødegik beskyldningerne, og pludselig var der ingen som mere talte ankesag, der måtte være en anden årsag, var det en hævn fra tidligere tid, et møde afholdt på Gartnerrivej i Holstebro, indkaldt af de respektive forbund som

var tilmeldt L.O., med kritik af netop L.O. for manglende service, overfor de respektive forbund der var tilmeldt L.O.

Ved henvendelse til L.O. blev man mødt med krav om kontingentforhøjelse. På det møde havde jeg et indlæg for S.I.D. angående, en eventuelt udmeldelse af L.O. kunne komme på tale, kontingent pr medlem blev større år for år, men servicen mindre og mindre. Jeg kan tænke mig at det er her det trykker, jeg kritiserer L.O., måske er jeg blevet for kendt ved, at S.I.D. kunne bruge mig til undervisning på skolerne. Nu har L.O. formanden siddet i en halv menneskealder, min stol holder du dig fra.

Læreren fra L.O.skolen kan jeg godt forstå, for min åbenlyse kritik af lærerne på L.O.skolen ved manglende påklædning i undervisning om B.S.T., måske fra de lærer der har opsøgt mig privat, for at tale om B.S.T., så lad os få den mand kvalt hurtigst mulig.

Mødet sluttede i det bare ingenting, jeg traf min beslutning, at samarbejde med L.O. var slut, at planke en sag for at komme en mand til livs, er ynkelig. Mærkelig nok dukkede sagen ikke op i B.S.T. risici, det var da der den hørte hjemme.

På hjemvejen traf jeg en anden beslutning, nemlig, at trække mig som næstformand i såvel forening og anpartselskab, at slås med arbejdsgivere eller deres repræsentanter, er ikke så vanskelig, dem ved man som regel hvor man har, men at slås med sine egne, er lang værre, og især dem som burde støtte en.

S.I.D. møde med A.T.

I forsommeren 1988, blev jeg af S.I.D. bedt om at deltage i et møde med A.T. i Herning, hvad sagen drejede sig om vidste jeg knap, men kun at der var opstået en tvivl mellem Thomas Bak og kredschefen ved A.T. i Herning, ved T.B.s krav om afskedigelse. Afskedige en tjenestemand, er meget vanskelig, der skal være meget vigtige grunde. Hvorfor skulle jeg for resten deltage i dette møde, det var jo ikke min sag, og det fortrinlige samarbejde og de resultater der var opnået, skulle bestemt ikke sættes over styr, derfor holdt jeg mig passiv i debatten, jeg måtte resikere en kold skulder fra S.I.D., men jeg stod fast, jeg kunne ikke andet overfor de kollegaer, som jeg i det daglige havde ansvar for.

Efter en tids forløb spurgte jeg kredscheften om ikke Carlo Christoffersen var på kontoret, han kommer hjem om kort tid, var svaret.

Ti minutter efter kom C.C. og hilste, det første der skete var, at kredscheferen sendte A.T. sekretæren ud, og C.C. tog hendes plads, nu var det ham og mig der styrede mødet med en debat over hvad vi havde opnået ved samarbejde, og hvad den arbejdsmedicinske undersøgelse ville indebære på længere sigt, hvortil kredscheferen kun havde enkelte kommentarer.

Mødet sluttede tilsyneladende i bedste forståelse fra begge parter side, men hvad der så skete senere, er ikke op til mig at kommentere.

OVERRASKELSEN

Hen på efteråret blev jeg kaldt til møde uden varsel i mødelokalet. Der sad direktør Bertelsen, Carlo Christoffersen, samt kredscheferen fra Herning. Hvad nu, et væld af tanker løb gennem hovedet.

Bertelsen lagde for: Firmaet havde fået Arbejdstilsynets accept af at slanke sikkerhedsorganisation, hvilke indebar, at jeg ville miste min stilling som sikkerhedsrepræsentant. Du kan anke sagen, sagde Carlo Christoffersen.

Nu stod sagen ganske klar. Hvor stor chance har jeg for at vinde en ankesag, når A.T. har accepteret. Nej! – tværtimod følte jeg en lettelse. Jeg har min hobby, kartofler, jordbær, persille og gulerødder, efterløn om hjørnet, en rar kone og 3 børnebørn, hvad mere kan man ønske sig, i øvrigt føler jeg, at min opgave faktisk er fuldført, både arbejdsmæssig og miljømæssig, så det at miste min stilling som sikkerhedsrepræsentant, er ingen ulykke for mig.

Jeg ved ikke hvordan kredschefer handler, men den samarbejde Carlo Christoffersen og jeg har haft, har altid været sober, som lavet i et markhjørne ved Laugesens Have for mange år siden.

Har jeg været for emsig, har Carlo Christoffersen altid kunnet lægge en dæmper på mig. Hvis C.C. må sige sin stilling op hos A.T, vil jeg henstille til Bertelsen og kredscheferen finder en direktørstilling i et andet firma, det har han fortjent. Alle der sidder ved bordet her har vel en andel i, at firmaet er konkurrencedygtig på det danske og internationale marked. Det kan siges ganske kort:

”Eminent Købmandsskab”

Bag enhver mand står der en kvinde

Tak Mor

Et virksomt liv med seje mål mod arbejdsmiljø og arbejdsskader

En righoldig beretning over det virkelige liv, beskrevet af Arne Jensen, som forekom ved hans tid igennem årene på arbejdsmarkedet.

Efter slidsomme år på arbejdsmarkedet, følger Arne Jensen fra sin hygehjørne ved køkkenbordet, de aktuelle begivender ved avislæsning om godt og ondt ude i den store verden, samt herved nyder udsigten til af hvad som rører sig i nærsamfundet.

Ved tilbageblik for Arnes skrevne beretning, fremkommer herved stof til eftertanke, som fremtiden bør værne om, for ikke skal gå til grunde - med denne bemærkning.

**Tag ikke livet for givet
KÆMP FOR ALT HVAD DU HAR KÆRT**

Kildeoplysninger:
Personligt manuskript ved Arne Jensen
Layout: privat kilde

